

במדבר כב בלק

1

אור החיים

והכנינו נסיון. עוד נראה כסודי עוד למד אמר למאווע הגמך שננס בל מואב מנה. דקדק לשון ראה ולא לשון שמיטה, והם שהי' למור למר מפני הס"י פירות לז' היות רבים (מביטא) זה לשון ש' ראה שיש שמיטה בנן ותקיים כלומר כי ר' הוא, והס"י למר ויקן וכל העם רואים את הקולות מן כלן, בלא במקום וגי תחשו למר שבס' שננס בלס' המור עם כל אחר (סדר"א מ"א) מנינו שדרשו שבו רואים זה היו מולאים מיתוס לזכ' דרך טעב שיבטרו הקולות ממש. עוד למד בולך לחזיר ס' אזיו בן עמיס רצין ותוקים כנגד' אלל לחם לזה לז' נפור, עוד למד דקדק למר ב' רצוים את כל. עוד היותם בני ישראל שאין נלחום כפי הטבע אלל לרד' לרעה למד כפל למר וגר מואב וגי, ויקן וגו' ננס ופלא, והוא אמרנו ויקלו מפני בני ישראל עוד למד פס' קרחס כטס ופעס קרחס בני פירות היותם בני ישראל ובחלמיות כל זה השלימו ישראל. חק יחזאר על דרך אומרים ז"ל (זוכר כלן) מואב עם מדון ותלך בלק עליהם ושלחו אחר בלעם כי בלק מכסף גדול וחרר מצלמס והיה עושה כשפיו והיו חולאותיו אלל מות, ובעשר אחר מבל נאטור אחר שמו דווע, והוא אמרנו ויראל בלק וצמה הכיכות הקבירות לא היו שולחים אחר בלעם ולא ראה בלעם, והוא אמרנו בן נפור פירות להיותו בן היה דבר, אלא לא היה להיות בלק בגסתירות לא נפור ראה בכשפיו של נפור, ואמר היות בן לז' כי היה משגי' לרעה את אשר חקרנה וחיו ואת עמו הלטור הוא לו נאז ולקחן ותמו ידע את כל אשר במדון ולא היה מתלהב להשלים עם מואב להשבור עשה ישראל לאמור, ולא בולך למדיים להדיועו עמהם לצ' כנגד ישראל, והם שיהיה שולח אחר דבר קטן וגדול. ואפשר שכונת הכחוז היא בלעם והוא במקומו במדון, לא היה נסכ דבר שמקדס היות המעשה ראה בלעם, דקדק למר אה כל רמז בריבויו כל גופה שראה בלעם כל מה שעשה ישראל לאמור, וריבויו את רמז לראיה אחת לפי שאמר להם צנזוחם כי לא ירעו ולא ישחיתו עמה ארמה שעהרה להיות בילב דבצ' האמורי ושה ישראל לא יתלהב, ומה אומה היא שערקו ישראל לא יתלהב, ומה אומה היא שערקו ישראל או היא מדון, והי רמז בחינת את, בל' למד שראה מה טעם לאמורי ומה שיעשו למדן, ואפשר שאין בן מדון שלא מנינו ששפיקו מהם אלל מדונית אחר שאלמרו ז"ל (מ"ד כלן) שהיו נבצ' של שכן היה, כי הכישוף יגיד העמיד את רע עם טוב, ומעשה תלה כהלוי בבלק כי הוא הוראה בלעם לז' ורואה זו לא ראה אותה אלל בלעם, מורחם של מואב מהכס' גם שקלו מפני בני וכוונת הסופר דבצ' זה הוא להקדים הכיכות ישראל, כמו שפירשנו עטס הכפל ובי' לא היו שסבצו מעשה קדווח בלעם והנמשך ממו צעיות מגלימתן עם מדון ולהמליך עליהם נסיון, לז' ישראל, שראוית בלק היתה כינב אחר לנסכ הקדים ה' הכינב ואמר ויראל בלק וגו' ויקן וגו' כאשר אבאר, ואמר עוד וגר מואב איבז' הודעת ויקן וגו' הוה כינב ויארמר מואב וגו' וישלח הגממן שמיטת בלק) אלל הודעת כינב אחר

אור ברור

(א) הלא לא היה שם ולא ראה דן שמיט. (ב) לא מפני שראה בלק בר מואב. (ג) ואלו אחר מפני שישלח כמו שאמר מקודים אלל בלק, שאין און ר"ל שפירו מפני שס' עם ה'. (ד) שלא על מדון היו מנינס אלל בעצות מואב. (ה) מי' הים שנינס למר שלא כישוף עם כן היה ננס פחד בל בלק והיה ג"כ שוכי את בלעם לקבל, אלל לא יהיה זה מואב אלל מקומו בנדון, ולא יהיה לר"ל בלעם במואב לרעה להפסקי בנומיים. (ז) מי' ב' דברים נתייחס

קראת זה לחור שיני - ככר דגלאל כזוכא ושאור האש

אוכלים במדבר כב בלק שלך

← דב וירא בלק בן בלעם את בל-אשר אשר יעשה ישראל לאמרי; ויקר מואב

רש"י

לקט ברור

(א) אמר לעמו, משה דקסה לחיה עין מספר הכחוז (ב) וירא בלק וגו' את כל אשר עשה ישראל ראיית בלק, אלל הוא הקדמה לומר מואב שמיטת שאלה ילד, לאמורי, אמרי' אלל שני מלוכס שייבו צנזוחס איב' פחם בנד ומסיים בנציות, ראה בלק וגר מואב, עוד עליהם לא עמדו בפניהם אנו על אחת כמה וכמה, קסה אמרנו ויראל, יב' שם היה, אללו היה עם לא היה בלעם, לפיכך וגר מואב (ממז - נתייחס: (ג) ויקר, לשון מורח' ואם ממנה לומר מי ויראל ושמה, איב' פסוק הוא שמיטת כל העולם שמיט, וגם למד לא אמר ושמה, גם לרד' לרעה מה זו, בל' אשר פשה, ראה אשר עשה לו שנינו וירש את ארנו, לאלו דלוי ראייה זו ראייה השכל והתפנתה הוה, שבלק האקן הכין והשכל את כל פריטים אשר עשה ישראל, כמה נלחום, והיכן ובמיהו אופן נלחום שלא היה בדרך טענב, ולא היה שום פעוט מד' האמורי למחו כן הנשמן, ולזה אמר לעמו שיש לנו לעשות קל ותומר חוק שאינו מופקר, לפיכך מי' כשמיטתו לו כהמקס לו ממהם ויקר מואב (ג' דברים א) ראה מה שטעם ישראל לאמרי, (ג) ראה ירחם כמו מישראל. (ד) ראה שקלו מואב בנימיס. (ז) ראה שוקי מואב ומדון בקטו ענחם נגד ישראל הוא בלק היה מלך בעת ההוא לז' ישלח מלחמה אל בלעם, משום זה אמר לפיכך ויקר מי' ויקר מואב הוא גדיהו על הקודס ואינו דבר נוסף, ומה שאמר הכחוז כי ר' הוא (האימה כמחיה שהוא עטס אחר) מירשו כי דבר גדול הוא זה מה שעשו לאמרי (וקי' גמון הול) כמו ופלתה לעייני כי ר' הוא (ד"ר), עוד אפשר הכוונה לפיכך ויקר מואב כי ר' הוא, שדרש המואביס שישראל רבים הם לעיני ר' לא בגיח' להם יראה שעטשו צנזוחס ויטעו, אלל מואב שנימיס ישראל כל להם הפחד מפני כי ר' הוא (מ"ד): (ב) שהם נלחו אוחנו ונקלו אלעיו מדינו והיינו מעליס להם עם שישמרו אוחנו, ואלו זה מנקודת לאמרי שנקוד בקמ"ן ולא בש"א שהוא קמ"ן הודעות, כלילו כח' לקחמיו אשר ידוע עוביה לריס' גבוה (ראב"ט): (ג) ואינו מלאמן גר אבר בלחך, שס' ב' שרשים, הים שס' שום המשקל, ויקר אחר לפימרו לפי המקום שהוא עם, ומביל ראה דכחיו גורו להם מפני החרב (רא"ס), גם אינו מלאמן אפיס' כמו אונר נקדן בן משביל (משביל י' י' שמשפטו מואב אל עיר מזל שוסס, שמיטת מלמד אינו הולמו (ד"ע"ס):

אור החיים

(ב) ב. וירא בלק בן נפור וגו' ויקר מואב וגו'. המורח' מוצ' הוא בחדון מעשה ישראל לאמורי לרד' לרעה לחיה עין חלה שכם חוקף כל יושבי הארץ, ויחזור אחר בן הגור הראיה בבלק ולא צנזעלי המורג שס' מואב. ב' מואב גם כן דכחיו ויקר מואב, ומאמנות ב' למד לא פחדו אלל מואב ולא מדון, ומה גם מורח'ם עטס שלס' צנייחס' ויארמר מואב אל זקני שהמדוים להם ימות הפחד כי הכם אצרו ולא וגו', וכן אמרו ז"ל (סס) הוה לשונס והלא המואביס מואב) ומליויכו יחזו את אשר יקרה להם, ונראה ללחמים עם הכדוים דכחיו דכחיו הכמה את מדון בשרה על פי דבריהם (במד"ר פ"ח) שאמרו בלק מנסיכו מואב ושלחו (היה) צנייחס' מעולם משל ל' בלעם מדון הוה אלל שמתמת פחד ישראל עטלוחו מואב וכו' עוד כלן, היה שמיטה פחד, ועטס כנענותם מלך עליהם, מעשה במחמר ויראל בלק גילח של מואב שקצלו מנסיכו מדון (למלך) עליהם ולא הפסוק פחד ומורח' מדון כי אז בוחחו מלך היה להפק מפני שמואב היו נתייחס' לנענסם לפי שמבדל גדול נסיוןם של מדון, והם שלא הכירו צפירות משה צנייחס' בלוחמם ז"ל (סס) ואלו נכענו להם

אור ברור

(א) הלא המורג בא מתמת הביאיה, והליל ויראל מואב וגו' ויקר. (ב) ואינו מנין דיעו. (ג) ואם נתייחס' מוד כ"ש נעטס. (ד) שלא אמר רק ויראל בלק. (ה) הוה הקדמה למחמר ויארמר מואב אל זקני וכו'.

שמואל במדבר כג בלק אונקלוס

וְדַבֵּר עַל כַּף מִדְבָּרָא: וְאִמַר
 בְּלָעַם בְּלָק אֲחִיעֶזֶר עַל עֲלִיָּהוּ
 וְאִתְּהוּ סַאִים יַעֲרֵעַ מִיַּד כּוֹן גְּדָם
 "וְלִשְׁמֹתִי וְתַתְּנָא דִּיהִינְנִי
 וְאִתְּהוּ קוֹן וְאִתְּהוּ יַחֲוֵי: ד' וְעָרַע
 מִיַּד כּוֹן גְּדָם " קוֹן בְּלָעַם
 וְאִמַר קִיָּה יָת שְׂבָעָא מִדְבָּרָא
 מְדַרְשֵׁי וְאִסְתְּרִית תּוֹר וְדַבֵּר עַל כַּף
 מִדְבָּרָא: ה' וְאִשְׁוִי " חַתְּנָא
 וְאִתְּהוּ אֲתֵּי בְּמִוְבָּחָה: ה' וְיִשָּׁם יְהוֹרִי
 וְאִתְּהוּ אֲתֵּי בְּמִוְבָּחָה עֲרֵבְתִי
 וְאִתְּהוּ אֲתֵּי בְּמִוְבָּחָה: ה' וְיִשָּׁם יְהוֹרִי

לכס בהרי

(ג) אִילֵי יְקוֹדָה דִּי לְקַדְרָאִית: אִינוּ כְּנִיל לְדַבֵּר עַמִּי
 בְּיוֹסֵי: וְיִלָּךְ שְׂפִי: כְּחִנְנוּ יַחֲדֵי מַלְשָׁן שׂוּפִי
 וְשָׁקַט עַלְמָן עַמִּי אֲלַהּ מִיְקִיבִי: (ד) וְיִקְרַךְ: (לשון
 עֲרֻלָּה) לְשׁוֹן גִּבּוֹל לְשׁוֹן טוֹמַלַת קְרִי לְעוֹמֵר בְּקִיבִי
 וְיַבְחִין יְקִיבִי י: וְלֹא הִיב עֵלֵיהִי בְּיוֹם אֲלַהּ
 כְּעִבִּיל לְהַרְלוֹת חֲתָן: עַל יִשְׂרָאֵל: אֲתֵּי שְׂבָעֵת
 הַמְּדַבְּרָה: שְׂבָעֵת חֲמִשָּׁתוֹ עֲרֵבְתִי לֹאן כְּרִיב כִּלְן
 אֲלַהּ אֲתֵּי שְׂבָעֵת חֲמִשָּׁתוֹ: אֲחֵר לְפִי רְצוּתִיהֶם עַל
 אֵלֵי כּוֹן לְפִיךְ שְׂבָעֵת חֲמִשָּׁתוֹ וְאִי עֲרֵבְתִי כְּנֵד כּוֹן
 (מִתְּהוּ - דְּמִיָּה) אֲרֵבְתִּים כְּנֵד אֲרֵבְתִּים: וְיִבֵּן עַם חֲמִשָּׁתֵּי לֵב
 וְיִתְחַב אֲרֵבְתִּים וְגַ' עַם יִי יִישׁ: וְאֲחֵר כְּרֵב הַמִּוְרִיב:
 וְיִתְחַב כְּנֵד וְגַ' וְיִבֵּן עַם חֲמִשָּׁתֵּי וְגַ' עַם יִי כִּי
 (וְיִבְרִי עַם עַבְדֵי יִתְחַב) בְּלֵחַ: וְיַעֲרֵב כְּנֵד עַמִּים
 אֲחֵר כְּנֵד וְאֲחֵר כְּנֵד אֵל: וְאִתְּהוּ עַל כַּף וְאִתְּהוּ
 בְּמִוְבָּחָה: וְאֲרֵבְתִּים לֹא הִתְּלַה אֲלַהּ לֵיל אֲחֵר:

לדבר עם אדם שפל הוא, ודבר זה פוגם בבניו כבניו כאלו קל עומאה, ונפרע בקרבן ביום, אלא משום שבתם על ישראל (רא"ש): ד' פ' פ' הי"ח הידועה, ולא חן לנו מצותות ידועות שנעברו להקב"ה מן מן האצות (ושפוט שאין בו כבל, שקבעות מה מתיקנות גם לו ולמחשבתו וינען), ואין לנו לומר שאמר לו בלעם בעירוב, אלא הי"ח הידועה היא האומרת, כי מונח הוא מה שנשאר בתנו, ודי למחשבתו בדימוי, וכן בדבר הפסוק מדלג אחר ואל עלות בתנו אלא ואל על פר וילי-בתנו, הוונתו שכל מתנה העלה פר ואל מה שאמר לו ארבעים (רא"ש): ה' מה שכתוב סוף פסוק זה, שאלה זה אפשר היה לעשות שארצה ננה אמונה, שפסוק הקודם מקיים בעברי ארבעים עברי ועל זה קח ויבן עם מונח (ג"א).

אור החיים

וגו', ודבר העירו ר"ל (מ"ר כלן) בזה שנחמון לו' והכוונה בזה לא תגדל מעלת עם בני ישראל כשעבד מצותות שצנו האצות עד כלן, וזה שיעור הכתוב את האצות הלאשונים שצנו ז' מצותות:

ז' מצותות הידועות שצנו האצות אינן ערכין כמותן. ה' וְיִשָּׁם ה' דבר בני וגו' מתקרב כל זכר ככר

שמואל במדבר כג בלק אונקלוס

כַּנְיָ א' וְיִאמַר בְּלָעַם אֲל־בְּלָק בְּנֵה-לִי
 בְּיָהּ שְׂבָעָה מִזִּבְחֵיךָ וְהִנֵּן לִי בְּיָהּ
 ← בְּלָק בְּאִשְׁרֵי דְבַר בְּלָעַם וְיִעֲלֵ בְּלָק
 א' וְאִמַר בְּלָעַם בְּלָק בְּנֵה-לִי
 שְׂבָעָא מִדְבָּרָא וְהִנֵּן לִי בְּיָהּ
 שְׂבָעָא מִדְבָּרָא וְהִנֵּן לִי בְּיָהּ
 ב' וְעָרַע בְּלָק בְּסָא ר' סְלִיל
 בְּלָעַם וְאִסְתְּרִית בְּלָק וּבְלָעַם תּוֹר

אור החיים

כאשר ידוע ויטעם נדום כשפיו וקסמו כי זה בלק, כי הוא לא אמר לו אלא ויבן לו בזה שבעה כוח זמנו, ויבנה גדלה לת עטם למע שיש לתמוה פנים וגו', ולרין לדעת למע עשה בלעם דבר זה בעמין בזה שאמר כמותו וירא משם קלף הסם בלחו רשון מה' כי הוא עוב לו אך את הדבר וגו' והלא אמרו ר"ל (תננות ט') שבענים היו מכוסים אוחו חטפה, ויש מהמפרשים שצלו לומר כי כן עוב על ישראל ולא היו גדלים לעין ובעת אכרן לו המלך, והסמישו ממאמר את שבעת המצותות ומסתלקו בענינם עלו לעין וידע הכעני מוטעם ערכתי וגו' שהמטעות יגידו (ש) שמטעו שטעה ולגמם עמם וחזרו אחר כך בזכותו של משם כלומר אמר לו ה' עד כלן, ודברים אלו חין שלני כאומרים ז"ל (סס), אם כן ישראל היו מנוסים מעון הולגם, כי נודאו שלא יחסוך ה' בזה רשעים ומע ואלו יאמר הכתוב וירא משם קלף הסם שארצה גם שחלתי פונת המקריבים הוא להרע לעם ויבן לרין ה' להסוף שמירה על שמירתו לכל פנס קדומו, ומלאו שאמרו ר"ל בדרוש (ולקוט משלי עין רעה של בלעם, אלא הלא מה שצלו קלף הסם המקל"ו) הפך זה, גם בגמרא במסכת פסוק (מ"ז) הוא על ידי כשפים שכיו עשנים צלפור הידוע והוא אמרו זה לשונם אמר רב יהודה אמר רב לעולם היה מגלה אוחס, ויש כח במכשפות לעשות כן יעסוק אדם בחורה וכו' אפילו שלא לשמה וכו' כאומרים ז"ל (ספסדין ס"ז) למע נקראו מכשפות שבשכר מ"ב קרבנות שהקריבו וכו' עד כלן, ואם וכו' (ש), והם גילו המוסר שצנו, והודיע הכתוב שאל גילו לם אלא קלף הסם לא פית פלדוקים וגדולותיו (ז):

(כג) א' בְּנֵה לִי י"ח פירוש למע שאני מכוין ומוטב בטעם המעשה, שרשעו נכשמו לא היה רוצה לגלות וייעשו והתולדותו לנלק כי נכרתה האמונה מהס"י, ועשה בלק כמלתו של בלעם דכתיב ויעש בלק לאשר דבר בלעם"י, פירוש שאמר לו לעשות מעשה למע שיוכין בלעם בדבר גם נחמון במאמר כאשר פירוש חקב שגמר הדבר ולא שבה:

ב' וְיִעֲלֵ וגו' פר וגו' י"ח נראה שחזר לבלעם שבסמוך כי הוא שבעה הקרבנות ולא שקדם לו הדבור על זה ולא אמר שבעת מצותות

אור בהרי

(קס) שמתמים כפינה ומי, קין שעליהם לא היה לו שלמים, קי"ח אלא להי' דיה ביה, או להבדיל להי', ומה אמר נה (ק"ב) פ"י לא האמרו זה לזה, קי"ח ולא אמר בקלות יעשה כן, קיד"ה ולא אמר ויעלו בלק ותלם, קפ"ו המטעות היא הידועה על המצותות, קפ"ו והפסוק למד מלפני שאמר שאל לשמה יעשה, קי"ז פ"י ואמר מה זה הי"ח הידועה, וגם כל המאמר כולו למה, קיד"ה פ"י אמר מאמר הוא שרע לשמוע מה יעשה עליו ה' ביה, אם יאמר אומר, אם

שעה במדבר כג בלק **אונקלוס** **בְרָךְ לִבְנֵי וַחֲמֵי וְלֵאָה־אִשִּׁיבְנָה־לָא**

לקם בדין

ואתברביעה פישורא דתא אהב ברך לגמלתו וברך וילא אשיבנא לית ברבתי מצודה: כי אסתפקית פית רשי

למה שאלני מה דבר היש, קבלתי ממנו לברך אותם (ברך כמו לברך): **וברך ולא אשיבנא.** הוא ממעיו ומדעו ונתחמו, ותמנמם אלא כתיב הוא שמו

דבר אהב ואלו לא אשיב את ברכתי: **וברך.** כמו דעתו, לומר תמנמתי ואילו היה זה דעתו ו של נכסיו א לא היה הויתו רישא, כמו מה שיש אהב מקד כמו מקד, וכן פס י ה וכלנו ברכך, כמבולל ומצד את הבח והומר (ולא אל הויה כי לא העניו שלם יהיה לך מרגה הוא לכהנ"ה, ואין לומר ברכך שם דבר, שאם כן היה נקוד בפתיח קנתי ונתעמו

למעלה, אל לא לית ביהא לן און הוא נקוד קנתי ומתעמו ונתעמו און רבויים און ברעקב קלמי נקמתי לקמתי, לומר, שנקמה ו לקחתי דברים היא

לומר קבלתי על לומר נכתי, ו מהם המקרא לומר קבלתי ממנו וברך, ולא אמר לברך קבלתי, שכי האטלה שדכתי מה דכתי ה, כי מה קבלתי ממנו ראוי להשיב קבלתי ממנו לברך אלא הויה שאלה מה צריך הויה און דבר כמו צרכי הויה שאלה מה צריך להשיב לברך כי כתיב וקלמי ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

ואנכי לברכתי ונתעמו ונתעמו, אלא רך וקלמי חיי לברך, כי הויה הויה ממה ומי שכתבתי ותיב הויה לברכתי לברכתי

שעה במדבר כג בלק **אונקלוס** **אֶלְהֵא כִּי אֲנִישׁא אִמְרוּ וְיִבְרְכוּ וְאַתְּ לָא כְּעוּבְרָא כִּי פִישָׁרֵא רְאֵינוּ**

ויבכי ובראשם ויתנחם ויהיא אמה וילא יעשירי ורבר וילא יקמנה: כי דגרה רבויים

לקם בדין

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

אשיו פני אןישא אמרו ויברכו ואת לא כעוברא כי פישרא ראינו קיון פקעור וקובץ ואתמקבו דהוא אמה וקביר וקף סערה מקמבם: כי דא פרין קבילית רשי

שעז במדבר כג בלק אונקלוס

מִמָּרָא דִּי אֲלִיָּהוּן בְּמַעְדָּהוּן בִּישְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵיו עֲפֹ וְחִרְוֵתָהּ
וְשִׁבְתָהּ מִלְּבָהוּן בִּיעִירָהוּן
בְּ אֲלִיָּהוּא דְאֲפִקֵּהוּן מִמַּעְרִים מִלְּךָ בִּוּיָּא בְּ אֵל מוֹצִיָּאִים מִמַּעְרָרִים

לקט בדין

שבעתה היא עמל לפני המקום: זה אלהיו עפו. ואליה מה נפתי לזאת אופן יאל, לזה אמר מקרא דוס אמרנו מבעתה וממתי לפניו אינו זי מחיב פס-סע: וזונה אל, ריל הייליה לא הייה כזה וגויה לפי דין השנה, אלא הייה כפי מה המיליה ביה, כי מה הפועל נפשל (בי"א), וא"כ אין יסלק על הדעת למד מגדס ולקלס ולמעט מלנה אל הארץ, ויש גורסים במקרא דוס עלו צב"ת, והענין היינו קיי:

אור דהייים

מקפיד על רשע שבעולם מהאומות וצוה אינו לומר אלהיו שלא תחשוב שאם כי ייכרה ישבו מאדום גם אינו יגע"ש) צדיקת עולמו ונשיאת אחר, לזה אמר אלהיו שכנס שייכרוה על משמרתו של לכל הדברים להדין לשלם, והוא אומרנו לא אהבתו ועמוד, וכעד פת הכסון הנקראים בשם בניע און שיש צולס בשביל יעקב, גם אינו רואה יעקב אמר וחזוית מלך זו שהוא ירא ללד עמל שעמל כצדק צדקיהו כעולם וצמוצמו וצוסוק לרכיו ככל אינו מש לו בשביל ישראל, כמר ה' לשכן שמו אלא עמס, ועוד שעשה כסס כה והוא אומרנו בשרא בשביל ישראל, וכן תמלא שאם ענין שיטתיו לאבד כל מה שנתנו זו עניינס ישראל הולכים בדרך החורה והמלחמה ה' נתן עובי כמלך עולם, והוא אומרנו וחזוית מלך זו פירוש און לעולם ויונינס וכהנס גם באומות יחד, ותפחה דרכיו זה, וכן תמלא שבהדיקוס כל מקום שנתנס המנפס לעקר אומה זו מנפס לאבד העולם זו עניינס להסוות כלל הנכרואס הס פעלי ויחשיו, עוד נחשוו באומרנו ולא ראה עמל ישראל כי הוליקוס כל לפעום עושוס זו נחח רוח לה' וכוולת, עוד יתבאר על דרך אומרס ז"ל (נרכוח ואינס מניעס אומו כניכול"ש) על דרך אומרנו (מלאכי ב') הונענס ה' בנדיכנס, ולזה אמר ולא בנסרקוח, של נרזל והיה מאריך בלמד וכו', וכוה אומרנו ה' אלהיו, עמו פירוש מדנק נפשו כפי ד' אלהיו עמו וחזוית מלך זו צ"ל פירוש כעד ב' צמיות סוכיני, הנקראים בשם יעקב שסם בראל שסורקוון בשר, ואפילו בזמן עולמו שכתבט זו כסמון עס, והמחכנס בשם ישראל שסם להדיקוס, שכו סורקוס וכו' אף על פי כן ה' אלהיו עמו: ה' אלהיו עמו כס להדיקוס שעושוס מחכנה, לזה כב. א"ל מויליחס ממלחוס, אמר מויליחס"ש) ולא אמר ה' שהוא שס כחמד לומר שאון עגוזה כליני ללד דיון אלא לוכב הכונן כמה שהוא עוב, ודקדק

אור בדין

הקדושה אמרה כן. קע"ח) פי' אינו מואם. קע"ט) פי' כל המורה היי זה משום לנשום פנענו לפני כניסל, ואינו מואם הניב דיעורס. קפ"ג) מה למך הפל, והשני. קפ"ד) והיה פי' מינת ומרעמ מלשון מרעמ בשבט כרזל, כלומר מנה, שנייה, ולעלה, וכן גדון הכי' וכו'.

שעז במדבר כג בלק אונקלוס

הַבַּיִת אֲוֹן בַּיְעֻקֵּב וְלֹא־רָאָה עֶמְלָל פְּלִיָּה נְדִיבִית יַעֲקֹב וְאֵין לָא
עֲבָרִי פִּיאָת שְׂקָר בִּישְׂרָאֵל
לקט בדין

כט) לית פלמי גלגלין בדיבס יעקב, ומה שאמר האונקלוס וגו'. כחזונו"ש, דבר אחר אחרי פשוטו הוא דרש אפמלית הוסף ולא ואלו מן הכסוב, אלא פי' הכסוב לפי מדרש נח"ל' לא בניע הקב"ה און שניעקב כסוב דעמו לא בניע מי שהוא און, כלומר לית מאן דיטל להדיע עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריון להכניען משום שאין נמתא כולל (ב"ב): לו כלומר קרוי מלמד צאוניות* י"י) שלכס ובעמלן שכן עוברין על דמו (מה) לפשוטו משום שמתאס אליו פיפא דקרא שהפוסת מפרס - מדי: עמל. לשון עניניה, כמו (ס"ז ס"ח וכוה) לרש"א, שאין פי' לא בניע ולא ראה לפי שאין זו דקדוקי עמל"ת, כי אלה עמל וכעס הכניע (פס"ה ס"ח, לפי עניניהו או הגם שיש בו אינו רואה מו"מ, אלא פירשוו שד' פי' מהחיות - סקטו"ת. ס"און - מהחיות עמו וחזוית מלך זו הגם שפסל, ועוד לפי האונקלוס היה לו לומר אין און ביעקב ולא עמל בשרא, ואפס"כ מביא, שלמי דרך הכי' שפירש לא בניע ולא ראה הקב"ה, אי"כ לא היה לו לומר עוד הפעם ה' אלקיו אלא היל"ל עמו הוא וחזויתו זו (מ"ל): לא) און כלמון רביס. לב) פירשו, לו נלמנו הכן הרשע לפי מות סק"ה ילד און עמל וסוק, כמו לשא היה שלחה מה שבריה, וס"י (י"ד) פי' רש"י רחמס (אמה הקב"ה) מה שהוא (הרשע) עשה ואמה ממרס כי אמה כן דרך שחבט עמל ויפס נצמד אמה עומך די להשמיס לאלים ברשעס עב"ל, והוא דרך מלך ותלמה כמו דבר שהוא על אפו ותמונה ועד רעוה של אדם הוא עמל זו ועשה ממנו עוף ויג, ותמלמל הניעו (וכר' כי י"ג) הונענס ה' בנדיכנס:

אור דהייים

על ידי חטא האדם נרשם רושם כח הרע בצדק הרע, ולזה דקדק לומר לשון הכטוב שהוא זיכר שבו עשאו והוא צמיות הפנס המחוכת בנדיכוס מכרואי פירוש כי הגם כי בראיה לאשורה הוא ז"ל, ופירוש און הוא כח הרע הנמשך מהכניעיה, רואה מחשבה הרשע כשהוא מציע בפנימיות על דרך אומרנו (משלי ל') לא פעלתי און, וכוה מפעלה און און, ודקדק לומר און ביעקב"ש) פירוש (הכלים קב"ה) ויונינס ה' אח פועלי כאלו, ולזה שאינו עושב זו החטא שהוא רושם, זה אפילו אמר לא בניע און שהוא רושם הנפעל הרע אינו צמיון כעס אשר נשם יעקב יוכוה, וכעד אפילו ציטקט שכן המון כעס שיוצמו בשם יעקב להדיקוס שרשם אמר ולא ראה פירוש אפילו שכלם שחמרים מעשות רע, והגם שיעשו מדרך מחשבה בלתי כגונה הנקרא עמל שעמל עמו ילד כשכל אינו נקצט בנפסם כאלו שהוא חלק הרע, על הרע בנח המחשבה להכסוח מדרך השכל דרך אומרנו (שיר ד') כלך יפה ומוס און כך פירוש והלדיקוס לבס מלל בקרנס, וכוה אומרנו ולא שאון החטא עושב זו מוס קבוצ אלא ללך הכונן ראה עמל בשרא, גם נחשוו לומר שכלדיקוס על ידי חזויה וכוה, ודמו שרמו ז"ל (שהש"י) הכס שעושוס (מזוה) ול עסקס צמורה אונס צמיה שאמר כחכוב שחורה אלו וזאוו יעוין עס, מרצוסיס שיש להס עמל על דרך אומרנו (הכלים וכוה) ולא ראה עמל בשרא פירוש אפילו פנס ע"ג) עמל הוא בניעו אלא אודכרס כלדס כמרווח שלריך עמל להכניעו אינו צווחס שנקראו ישראל וכוה המחשפעט בשעשוסיס לרוב חקס כמורה. שסם להדיקוס, או יראה אומרנו לא בניע און הוא גם נחשוו על דרך אומרנו (משלי ט') לוי בניע לי חטא המחשבה שסם הוא יקרא און על דרך בנורה"ש, כי כשכלדיקוס עוסקוס צמורה (הכלים ס"ז) און סס ראויו בלני, שאון ה' מניע ותמזוין כה און להס עמל בעסק סמורה אל המחשבה כרעה, ציעקב"ש) פירוש שאין עושב שארצח הוא וזמנה לו בנורה, עוד יראה לומר כי ציעקב המחשבה כרעה רושם כאלו שהוא ענף בלמנעווח כי דכרונת שיש בשרא און הקב"ה

אור בדין

מלך יעקב ישראל. קע"ח) ופי' דבר שאין הקב"ה רואה אומר. קע"ז) ולא אמר על יעקב או אלא יעקב. קע"ח) חזויה

קלוי פנים יפנת פלק

אמר ארה לי יעקב ולא ישראל כי ברכו בשם ישראל, ע"כ לא הוזכר בו קללה אלא בשם ישראל וכמו שיבאר:

ועוד אחז"ל [נ"כ עה] עתידו צדיקים שקראו בשם ה' וכתב [מחלים עימ]

מן ברור הבא בשם ה' וגו', וכתב [שם עמ] מן ולא אמרו העובדים ברכה ה' אליכם בזכו אחכם בשם ה', פירוש שלא יצטרך לומר שובך אותם ה' אלא עיקר הכרזה שיקראו הם עצמם בשם ה', וזהו שהשיב בלעם מה אקוב לא קבה אל גנד מה שאמר קבה לי יעקב אמר כי גם זה נקרא ח"ו קבה אל, ונגד מה שאמר וזעמה ישראל אמר מה אועום לא זעם ה' שהם נקראים בשם ה' עצמו שהוא רחמים גמורים ולא הערכות דין, ויש להבין יותר כי אחז"ל [נ"ז] למען דעם צדקות ה' שלא כעסתי כל הימים הללו, שאם כעסתי לא ישאר משונאוהם של ישראל שריר ופליט, וצריך להבין דהיי' הפך הקב"ה את הקללה לכרחה, וכיון שלא היה הכעס מה הצדק הקב"ה להפך הקללה לכרחה, אלא הענין הוא שלגבי העם הנקראים בשם יעקב היה יכול לקוב אפילו בלא כעס כיון שיש מסוין ומקלל אינם יכולים לעמוד בדין לפני כ"ד של מעלה, אבל ח"ו הנקראים בשם ישראל יכולין לעמוד בדין אם לא בשעת הזעם, כמו שמצינו בס"פ במד' בהמה [נה] והחיות חיו על מצותם האנשים שאף הצדיקים נענשים בשעת הזעם, וכתב [מהלים ג] וסבכיו נשערה מאד, ולכך אם היה בלעם מנכיר עליהם הזעם במחשבתו, אפילו אם הפך בלשונו את הקללה לכרחה לא היה בזה תועלת לח"ו, לכך צויה לו על שינחם לקללם כמה נגד יעקב וכמחשבה נגד מדרגתו ישראל, יע"ו השיב לו שא"א לעשות שניהם כי הדבור כמה מהפך השי"י, והזעם אינו מועיל כיון שאין הקב"ה כועס:

לכך ארה לי יעקב, כבר כתבנו שלא מלאו לנו לקלל את ישראל, ולפי פשוטו י"ל שהקללה אינו חל אלא אי"כ מוכיר עמה עוין, כמו שפירש"י וישנה אל המוכר פניו, וכיון שהצדיקים הנקראים בשם ישראל לא ימצאו להם עוין, אלא שאחז"ל בס"פ במד' בהמה [נה] שנוענישו הצדיקים על שלא מיתו ברשעים, וזה דוקא בשעת הזעם כדאמר שם לך, אמר לכה זעמה ישראל שבשעת הזעם יחול גם על הצדיקים מפני שלא מיתו בהם, ויש להבין יותר כי ישראל יש בו שם אל וכמו שאמר [כראשית לב] כן כי שרית עם אלהים ועם אנשים וחובל, לכן לא מלאו לנו לקלל את ישראל כאלו מוכר השם, וכבר הזהיר בני נה על כרחה השם, אלא שמצינו שם אל לפעמים הוא כרחה [מהלים ג] חסד אל כל יומם, ולפעמים הוא במדת הזעם כדכתב [נ] ואל וזעם בכל יום, ואמר לו שיעשה פעולה ולהגביר הדין על ישראל ולהיות אל זועם, והיינו דכתב לכה זעמה ישראל, אבל באמת אמרו חז"ל [מגילה יח] מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל שנאמר [בראשית לג] ויקרא לו אל אלהי ישראל, ופירשנו במקום אחר שאפילו הנקראים בבחינה יעקב נקראים אל ע"י הח"ו המשפיעים עליהם שם אל, והיינו דקאמר מי קראו אל, אלהי ישראל שע"י ישראל נקרא גם יעקב אל, ופירשנו בזה מש"י [מהלים סח] אל ישראל הוא נחמ עוין ותעצמות לעם, דהיינו ישראל נחמ שם אל לשאר העם אבל חכמים עצמם שכניה שורה ביניהם, והוא מה שאמר חז"ל [מנחות קיא] וכו' מדבק וכי אפשר לדבק בשכיניה אלא הדבק בח"ו, הרי

ורכב מה ידאני והנחתי לך יילך שפי, יש לפרש לפמ"ש ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים, י"ל לפי מה שראו קצה העם היינו שבט דן שהלכו באחרונה והיו פליטי ענן, כענין שנאמר במיתח ארדן [לעיל ג] כן וראו כל העדה, וכמ"ש למעלה וכסה את עין הארץ, שלא היה יכול לראות אותם מפי ענני הכבוד, וכיון ששבט דן היו פליטי ענן היה יכול לראות אותם, וכיון דכתב גבי דן יהי דן נחש עלי דרך [כראשית טז] שהוא נחש מצד הקדושה, כענין שנאמר [לעיל כא] וכתוב אל נחש הנחשת וחי, לכן הלך בלעם לקראתו בנחשים שהם מבחינת הנחש והטמא, וכיון דכתב גבי נחש הטמא [כראשית טז] ואהו חשופנו יעקב וכו' גבי דן שפיעפו עלי אורת, ועמ"ש שם והיינו דכתב וילך שפי כלשונו ואהו חשופנו:

מן אדם יחזיק בלך מלך מוצא מהררי קורם, הוכיר אדם קודם שהיו מקום סומאם כשפים, כמ"ש וישיה ב' ו' כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים כמ"ש הרמב"ם, והוא המקום אשר שלח אברהם לפני פלגשים כדכתב [בראשית כה] וישלחם מעל יצחק בנו וגו' אל ארץ קדם, פרש"י שממר להם שם סומאם, וכבר כתבנו בפרשת בא כי הוא נקרא עבר הנהר שאחיות שלפי הנהר הם אחיות קדם (הוא ענין הנהר דכתב [נש ג] ונהר יוצא מעדן לחרקות את הנהר וכתב [נש כה] וישכן מקום לג"ע וגו' ואת להם החרב המתהפכת) והוא אדם מקום לכן, ויחכו בזה מה שפירוש הרמב"ם ארץ ארץ בני עמו הוא בני עמו של בלעם, על דרך המדרש [נחמה יצא ג] שבלעם הוא לכן הארמי, ורמו לזה כי חשבון מלות ארם וקדם הוא מספר סמ"ך מ"ם אילוף למ"ד, ולפי שהיה שנהלם עם יעקב וכרכו וקרא לו שם ישראל, לכן

ורכב לי בזה שכנה פרים וני' את שבעת המזבחות ונ"י, פירש"י ויל' ו' מזבחת כנגד שהקריבו אבות, ויש לרמוז ג"כ שבעה מזבחות בנגד אותו דור עצמו, וראתו בספרי [פסחים עג] שלש מזבחות היו במצרים משקוף ושתי מזוזות ועיין מה שכתבנו בפרשת בא שהוא רמו על שלשה בתי מקדשים, דהיינו בית ראשון ובית שני ובית שלישי בית העתיד להבנות כמהרה בימינו, וכמוכ בסוף פרשת מונח ויקרא נסי, ובפרשת משפטים כתוב ויכן משה מונח, הרי המשה מונחת וכמשכן היו שתי מזבחות מונח והוציאו מזבחת הפנימי:

קלוי פנים יפנת פלק

אמר ארה לי יעקב ולא ישראל כי ברכו בשם ישראל, ע"כ לא הוזכר בו קללה אלא בשם ישראל וכמו שיבאר:

ועוד אחז"ל [נ"כ עה] עתידו צדיקים שקראו בשם ה' וכתב [מחלים עימ]

מן ברור הבא בשם ה' וגו', וכתב [שם עמ] מן ולא אמרו העובדים ברכה ה' אליכם בזכו אחכם בשם ה', פירוש שלא יצטרך לומר שובך אותם ה' אלא עיקר הכרזה שיקראו הם עצמם בשם ה', וזהו שהשיב בלעם מה אקוב לא קבה אל גנד מה שאמר קבה לי יעקב אמר כי גם זה נקרא ח"ו קבה אל, ונגד מה שאמר וזעמה ישראל אמר מה אועום לא זעם ה' שהם נקראים בשם ה' עצמו שהוא רחמים גמורים ולא הערכות דין, ויש להבין יותר כי אחז"ל [נ"ז] למען דעם צדקות ה' שלא כעסתי כל הימים הללו, שאם כעסתי לא ישאר משונאוהם של ישראל שריר ופליט, וצריך להבין דהיי' הפך הקב"ה את הקללה לכרחה, וכיון שלא היה הכעס מה הצדק הקב"ה להפך הקללה לכרחה, אלא הענין הוא שלגבי העם הנקראים בשם יעקב היה יכול לקוב אפילו בלא כעס כיון שיש מסוין ומקלל אינם יכולים לעמוד בדין לפני כ"ד של מעלה, אבל ח"ו הנקראים בשם ישראל יכולין לעמוד בדין אם לא בשעת הזעם, כמו שמצינו בס"פ במד' בהמה [נה] והחיות חיו על מצותם האנשים שאף הצדיקים נענשים בשעת הזעם, וכתב [מהלים ג] וסבכיו נשערה מאד, ולכך אם היה בלעם מנכיר עליהם הזעם במחשבתו, אפילו אם הפך בלשונו את הקללה לכרחה לא היה בזה תועלת לח"ו, לכך צויה לו על שינחם לקללם כמה נגד יעקב וכמחשבה נגד מדרגתו ישראל, יע"ו השיב לו שא"א לעשות שניהם כי הדבור כמה מהפך השי"י, והזעם אינו מועיל כיון שאין הקב"ה כועס:

לכך ארה לי יעקב, כבר כתבנו שלא מלאו לנו לקלל את ישראל, ולפי פשוטו י"ל שהקללה אינו חל אלא אי"כ מוכיר עמה עוין, כמו שפירש"י וישנה אל המוכר פניו, וכיון שהצדיקים הנקראים בשם ישראל לא ימצאו להם עוין, אלא שאחז"ל בס"פ במד' בהמה [נה] שנוענישו הצדיקים על שלא מיתו ברשעים, וזה דוקא בשעת הזעם כדאמר שם לך, אמר לכה זעמה ישראל שבשעת הזעם יחול גם על הצדיקים מפני שלא מיתו בהם, ויש להבין יותר כי ישראל יש בו שם אל וכמו שאמר [כראשית לב] כן כי שרית עם אלהים ועם אנשים וחובל, לכן לא מלאו לנו לקלל את ישראל כאלו מוכר השם, וכבר הזהיר בני נה על כרחה השם, אלא שמצינו שם אל לפעמים הוא כרחה [מהלים ג] חסד אל כל יומם, ולפעמים הוא במדת הזעם כדכתב [נ] ואל וזעם בכל יום, ואמר לו שיעשה פעולה ולהגביר הדין על ישראל ולהיות אל זועם, והיינו דכתב לכה זעמה ישראל, אבל באמת אמרו חז"ל [מגילה יח] מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל שנאמר [בראשית לג] ויקרא לו אל אלהי ישראל, ופירשנו במקום אחר שאפילו הנקראים בבחינה יעקב נקראים אל ע"י הח"ו המשפיעים עליהם שם אל, והיינו דקאמר מי קראו אל, אלהי ישראל שע"י ישראל נקרא גם יעקב אל, ופירשנו בזה מש"י [מהלים סח] אל ישראל הוא נחמ עוין ותעצמות לעם, דהיינו ישראל נחמ שם אל לשאר העם אבל חכמים עצמם שכניה שורה ביניהם, והוא מה שאמר חז"ל [מנחות קיא] וכו' מדבק וכי אפשר לדבק בשכיניה אלא הדבק בח"ו, הרי

ורכב מה ידאני והנחתי לך יילך שפי, יש לפרש לפמ"ש ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים, י"ל לפי מה שראו קצה העם היינו שבט דן שהלכו באחרונה והיו פליטי ענן, כענין שנאמר במיתח ארדן [לעיל ג] כן וראו כל העדה, וכמ"ש למעלה וכסה את עין הארץ, שלא היה יכול לראות אותם מפי ענני הכבוד, וכיון ששבט דן היו פליטי ענן היה יכול לראות אותם, וכיון דכתב גבי דן יהי דן נחש עלי דרך [כראשית טז] שהוא נחש מצד הקדושה, כענין שנאמר [לעיל כא] וכתוב אל נחש הנחשת וחי, לכן הלך בלעם לקראתו בנחשים שהם מבחינת הנחש והטמא, וכיון דכתב גבי נחש הטמא [כראשית טז] ואהו חשופנו יעקב וכו' גבי דן שפיעפו עלי אורת, ועמ"ש שם והיינו דכתב וילך שפי כלשונו ואהו חשופנו:

מן אדם יחזיק בלך מלך מוצא מהררי קורם, הוכיר אדם קודם שהיו מקום סומאם כשפים, כמ"ש וישיה ב' ו' כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים כמ"ש הרמב"ם, והוא המקום אשר שלח אברהם לפני פלגשים כדכתב [בראשית כה] וישלחם מעל יצחק בנו וגו' אל ארץ קדם, פרש"י שממר להם שם סומאם, וכבר כתבנו בפרשת בא כי הוא נקרא עבר הנהר שאחיות שלפי הנהר הם אחיות קדם (הוא ענין הנהר דכתב [נש ג] ונהר יוצא מעדן לחרקות את הנהר וכתב [נש כה] וישכן מקום לג"ע וגו' ואת להם החרב המתהפכת) והוא אדם מקום לכן, ויחכו בזה מה שפירוש הרמב"ם ארץ ארץ בני עמו הוא בני עמו של בלעם, על דרך המדרש [נחמה יצא ג] שבלעם הוא לכן הארמי, ורמו לזה כי חשבון מלות ארם וקדם הוא מספר סמ"ך מ"ם אילוף למ"ד, ולפי שהיה שנהלם עם יעקב וכרכו וקרא לו שם ישראל, לכן

ורכב לי בזה שכנה פרים וני' את שבעת המזבחות ונ"י, פירש"י ויל' ו' מזבחת כנגד שהקריבו אבות, ויש לרמוז ג"כ שבעה מזבחות בנגד אותו דור עצמו, וראתו בספרי [פסחים עג] שלש מזבחות היו במצרים משקוף ושתי מזוזות ועיין מה שכתבנו בפרשת בא שהוא רמו על שלשה בתי מקדשים, דהיינו בית ראשון ובית שני ובית שלישי בית העתיד להבנות כמהרה בימינו, וכמוכ בסוף פרשת מונח ויקרא נסי, ובפרשת משפטים כתוב ויכן משה מונח, הרי המשה מונחת וכמשכן היו שתי מזבחות מונח והוציאו מזבחת הפנימי:

מקדשת הכלל וע"י אפי" קרא לאיסור גשיאת ישראלית בלשון קהל. הסכים י"ל פשוט כי התאחות הכלל אף שכל אחד ואחד יש לו דעה מיוחדת מ"מ מאחר שכא"א מכלל דעתו לרצון השיית ואינו נחשב לדבר יש גפרד כפי עצמו. א"כ הם שוין כולם להיות כאיש אחד. והנה קליפת מואב היא גאות כמי"ש (שפי' מ"י) גאון מואב גא מאד: כן האכזריות והישראל הם היפוך זה וזה מורה (דמי' מ"י) גאון מואב גאון מואב והנה דוכושו וגאונו דרום לבו יע"ש. וזה היפוך קדושת קהל ד' ולכן לא יבא ע"כ חשב בלק מאחר שקהל ישראל הם הפכים למואב חשב שילוחו כי

במד"ך (פי"ט ט"ו) סימנין של אבות הוראה לו וכו' ותלפז אל הקיר בניו של יעקב לא מצא בתן פסולת ליגע בתן לכן נאמר בשלשית ידעמוד במקום צר זה יעקב דכתיב ויירא יעקב מאד היצור לו וכו' שלא מצא פסולת באחד מבניו עיי"ש. והוא פלאי משה כי"כ אבי ארומ"ר וצללה"ה פירש מאתי"ב ויצר לו עפי' מאמר חז"ל (שבת ק"י"ג) כל המענג את השבת נוחנין לו נחלה בלא מצרים שגאי או התענג וגו' האכלתיו נחלה יעקב ונאמר הדברים כי אברהם ויצחק שהיה בהם עוד פסולת. מה שיצאו מהם ישמעאל ועשו. יש לאומות אחיה ליגע מהם כצד מה. כדמיון השוכן במצר שדה אחר. לא כן יעקב שלא היה בו שום פסולת. ע"כ אין לאומות שום אחיה בו וזה נחלה בלי מצרים, ובוח"ק כי המלאכים ששלח יעקב לעשו הם המצוות ומעש"ם שעשה שמכל מצוה שאדם עשה נעשה מלאך. רשלה לו קדושת לזרז לבו של עשו לעוררו בהשוכב, והה הרשע לא די שלא נכנע אדרבה השיג גאונו מה. והה שהשיבו המלאכים וגם הולך לקראתו וגו' שהתעורר עוד לבו מזה לעשות רשע. ולכן היצר ליעקב זה שקליפת עשו היתה לה יניקה ממנו להתגלגל ברשע. היפוך מדתו נחלה בלי מצרים, עכצחז"ק. וכות יש לפרש המדרש, דאחר שכתוב ויצר לו היינו שמתגלגלות הנה היצר לו שתשיג מצרים מוכח שלא היתה בו שום פסולת. הוכן:

ז"ל (כנצח ישראל פרק ג') על הגמ' (כנהדרין י"ב) איתחיו לרז אישי מנשה בחילמא אמר להי חבריך ונחבר דאבוי קרית לן מדיכא בעית למישרא המיצא כ"י א"ל מאחר דחכמתו כולי האי מי"ט שא' מלחתי לצי"י א"ל אי הרת ההם הרת נקט בשיטלי גלימא ויהסת אבתראי ופירש המה"ל כי יש שני מיני רצונות. האחד הוא עצם הרצון שהוא חפי לעשות הדבר הזה וע"כ אם בא לו דבר המונע הוא רוצה לטפל המניעה. למען יהי' ביכלתו לעשות הדבר, אבל מי שאינו רצונו לעשות הדבר הזה מוכרח משה יצד"ר המכרחת. אם לזה תבו המונע אותו אינו מסלקו אדרבה רוצה הוא במניעה האתה. מאחר כי עצם רצונו איננו לעשות דבר זה. וזה שאמר אי תות רתם כ"י מאחר שאינכם תכמים כולי האי, הייתם נוקטים בשופלי גלימא שהוא מונע כדי לרדוף אחריי. שהייתם סבירים שיש כה ממש, אבל אהנו יודעין שאין מה ממש וזה היצד"ר הברית אותנו ידעין היינו תפיסו שתהי' לנו מניעה ע"כ בהרה"ל. ומהאי גוונא הוא בעברתה שיי"ת. יש שני מיני עברתה, אחת שעושה מחמת הציוני עצמו ע"י ואינו יכול לפטור א"ע מזה, ואילו היתר לו מניעה ומקום לפטור א"ע מזה הי' פוגר א"ע כי כאמת כבוד עליו הדבר, ויש שעושה רצון השיית מחמת שבאמת הוא רצונו לעשות כדבריו יתבי, ואף אם היתה לו מניעה הי' מסלק את המניעה בכל כחו כדי לעשות רצון השיית. מאחר כי עצם רצונו הוא לעשות רצונו יתבי לא לפטור א"ע מחמת

שנת תר"ע נודע שעה"ב שתא בגוף גופא בא לארס ע"י חודכות וגוף להיות שיה לנפש. והוא ע"י מצוות מעשיות שעושה הגוף, וכאם לא יכנסו לארץ יחסרו להם המצוות המעשיות. כי כל המצוות המעשיות עיקרן הן בארץ. כמי"ש הרמב"ן ז"ל וברשי"י ואבן עזרא כי המצוות הן משפט אלהי הארץ. עכ"ל יע"ש. ואף שינוי לעולם המשמות לא יופו לעוד"ב שהתא בגוף גופא. כן הי' רצונם. ובאמת כי תלמית ביאת האדם לעולם הזה היא לעסוק במצוות מעשיות כי לגשמה לא חסרו השגות אף טרם ביאת לעולם הזה. וכוונתו העולם הזה הוא לזכר את הגוף גם כן, ובל הארץ ולמלאה לא נבראו רק יצוציל ישראל שנקרא ראשית. וזה שאמר בלעם בעצמו אח"כ ושיבחה את ישראל מי מנה עפר יעקב. אלו המצוות שמקימין ובעפר לא חסרש במדר המצוות. כלאים. ישראל הרביעה שלחו מי יכול למנות שדיו ותסתת המצבות לא היצוות. ותאמר לה נמנע קחתן את אישי, הנה אמתי בלתי

מחא"ר שמים, ומובן שאו כל השפע הי' כולו קדוש, ואוי"ה המתפרנסים מהתמצית הינו ג"כ צריכים להיות נכונים לקדושה, כי כאם לאו לא יהי' להם שום שפע כלל. וזו מוכרחים לעזוב את דרכם הרשע והמסונה למען יהיו ראויים לקבל שפע מהקדושה וכאם לאו לא היו יכולים לקבל כלום, וכמו שהי' באמת לעה"ד לבוא כמבואר בזכרי' (י"ד) והי' אשר לא יעלה מאת משפוחת הארץ אל ירושלים להשתחוות וגו' ולא עליהם יהי' הגשם. וכך היתה הוכחה שכן יהי' תיכף בנבוא ישראל לארץ. אך מפאת התא לא זכו עדין ישראל לה ער ביאת משיחנו בב"א. וזה הי' רצון בלק שלא יכנסו לארץ רק ישארו במדבר. אף שיסתופפו תחת ענני הכבוד ושיאכלו המן וישתו מי באר, אך דבר לא יהי' להם מעוה"ז למען ישאר עוה"ז כחומריהו ויזכרו הם האר"ה למלאות תאוותיהם החומריות כדברים רעים. ובלעם שרצה לגרשם מעוה"ז ומעוה"ב כמבואר במד"ר היינו ע"י שלא יכנסו לארץ ולא יקימו המצוות התלויות בארץ. כי כבר העם. וזה מורה דעמון ומואב הם הפכים

לעולם הזה. וכוונתו העולם הזה הוא לזכר את הגוף גם כן, ובל הארץ ולמלאה לא נבראו רק יצוציל ישראל שנקרא ראשית. וזה שאמר בלעם בעצמו אח"כ ושיבחה את ישראל מי מנה עפר יעקב. אלו המצוות שמקימין ובעפר לא חסרש במדר המצוות. כלאים. ישראל הרביעה שלחו מי יכול למנות שדיו ותסתת המצבות לא היצוות. ותאמר לה נמנע קחתן את אישי, הנה אמתי בלתי

בניה"ז שייך לישראל, אבל לא חיו ליחק אותם לעצמם להתגשם בהם רק המל עבד כבוד השייה. וכתפלה שמתפללין ברו"ה וביחז"כ וזכרו לחיים אנו אמרינן למען אלמס חיים. וכן בברכת המזון ואל יחסר לנו מאן לעולם ועד בעבוד שמו הגדול:

קטז רבירים פ עקב

אונקלוס

אלי את-שני לוחת האבנים כתבים
 באצבע אלהים ועליהם פקדו-ה-ל-ב-ים
 אשר דבר יהוה עמכם פהר מתוה
 האש פילים הקהלו: ויהי מקץ ארבעים
 יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את-
 שני לוחת האבנים לוחת הפריה:
 ויהאמר יהוה אלי קום רד מהר מהר פה
 שרת עמך אשר הוצאת מפצרים סרו
 מהר מרה-ב-ה אשר צויתם עשו להם
 מסכת: ויהאמר יהוה אלי לאמר לאיתל
 אה-דעם רעה ודעה עסק-ש-ד-ע-ה
 הווא: הנה מפני ואשמיתם ואמחה
 את-שכם מתחת השמים ואעשה

לקט בדרה

רשיה

עכבס (מגילת: 6:1): (ל) לוחת. לחת כחיצוי ששתיין (י) (י) כחזר ונתי עמדתו כפר כתיבתו הראשונים, וגם עם
 לין שרשיו עמדתו ללא עכבה (כמ"ח), ונתי מתיח לוח

שם ישיבה שהוא ללא דוקא משפוק (ל) (מ"ח) ומשני נקודת ימים רבים: (ד) והוא כולו נקוד לוח לוח ימית, שכל כך היו
 שות שבו נכלוס לחמה, והנה שאין דרכו על רכשו לרבות מסרות וימרות נמקום שפסו כחמת איתו שאלו, לפסו משום

אור החיים

האות (י) ובה היה את שבענו נסמך ללוח ונשאר
 כולם:

ב. כתובים וכו' ונלוים וכו'. לרוב לוחות לוחיו מקום מקוק ונחמנו מרות על הלוחות (י), כל
 ועלויים (י), והנה כמשה משה והרועי שנקום המקו מקוה

(ל"א) י"ס) פירשתי מלמד כחוצים כאלהם הלוה אלז כגל אורי אשר יולך מואר אלזני אלהים
 שבו ה' נתון אלזני אלהים כמדו הלוה כלורה וכו' האלויות נכלות עליונות בהם שבו מקוקות,

אור בדרה

עא) לוח אמר ובהם הם חיימו הוא שהילעל כחוצים כאלהם חוצים דברים אשר דברי וכו' (עב) מכל לוח שחמור עליו
 שחמור כול קשיות דוקות מלה על פני הלוח, ובמחשבתו חמור מלמעט"ע גדול והלוחי בו כחור סמוך לוח יעון ארת אמת הרי
 המחשבות קשיות מנשבות להחמיר וישאל על הלוח מקום חמשה כחור ארת האמת, והחמיר שאלותיה היו אם חרמי מלמד מחמת
 כשה עבדו יעברך, והנה אלקים הוא את חרמי עבדו חמנו, והשענה אלזני אלקים נגד הלוחות פירות חמדותיה המסור מלז אלק
 הלוחות משאר מקוק שבהם הדברות הלוחות חמנו נעבר. (עג) פי אם כפרתה משא, ולא אמר חרות חמדותיה המסור מלז אלק
 להקוק לית כתי מרד אלק, אלא עשירי אלזני עניו פלמור, וכל זה ירכיבו עם כחוקות יעון עם, והנה על להספיק שאלות חמדותיה שבו
 מקוקות הולכות לא הלוה לוחות, אלא נחמרי עם שומר למעלה מן הלוח, ונמלה לפי זה שבו העשרות הדברות הנקראים י עשירים, חמת

אונקלוס

רבירים פ עקב

קטז

מורישם מפניך וקלעו הקים את-ה-ל-ך
 אשר נשבע יהוה לאבתך לאבתם
 ליעקב וקלעקב: וידעתה כי לא
 תצדקנה יהוה אלהיך נתן לך את-
 הארץ השוכה הזאת להשתה פי עמי-
 קשר-ע-ה אמת: וכל אלה-ת-ש-ל-ח את
 אשר-ה-ק-ע-פ-ת את-יהוה אלהיך
 פמרבך למנהלים אשר-ה-ע-ת
 מארץ מצרים עד-פ-א-ל-ע-ד-ה-ש-ק-ו-ם
 יהוה ממרים דייקם עסיר-ה-ה: וכל-ה-כ
 הקצפתם את-יהוה ויהא-ה-יהוה פכם
 להשמיד אתכם: פעלתי הנה-ה
 לקחת לוחת האבנים לוחת הפריה
 אשר-פ-ת יהוה עמכם ואשב פה-ר
 ארבעים יום וארבעים לילה להם לא
 אלקתי ומים לא שתיתיה: ויתן יהוה

רשיה

לקט בדרה

למעשה לא כלו עם, כי הפילה והגירות מלוי רק כרשעה
 הריש חותם אמת (אור"ח): (ג) לין ישיבה זה עלמתי

לא על עכבה, כי רשע, שלא יש משה ממני עמד השמיים, וכן הוא הגרמל נדמות הלוחות לין ישיבה, ו"ו" אלא עכבה, ולקמן

אור החיים

ויכולין לומר כזקמי הפלוי ה', לין המוח הוא
 נסמכה"ה):

ו. וידעתה כי לא וגו' וכו' אל חסכה וכו' קשה כי משה שבו חלוה ששמן שבו ממרים חת ה'
 מה מוכיח ממה שעבר בזמנים שבו דרך צלחם לומרך) וקף על פי כן היו נוסעים

בהם רשעים לזמן זכ"ה" (ש) שלפטר שזקחם שם וכלום לרשעה מעשה צלחם הוא לזר צרית לזכות
 עומדים צה היום מספיק להם לרשע לזר הארץ ולין רלוה ממה שבה צלחם לומר שצדוקתם הם

אור בדרה

למר על רק כזקוקת ונדמות: (בח) אלא היה עגריש חסם (ב) שאלמר עם קשה עורף חסו הפוליה אשר חקלמת, הלה
 המלקישים כפר ימנו, וגו' חס על ים בהם לפטר ששבו מוכיח: (ג) והוא מה שחלמי ער, יחלמי"ה, וכו'.

קבא

דברים י עקב

אונקלוס

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

קבא
 דברים י עקב
 אונקלוס

אשר ישלח ביום דקולא ויקבנו
 " פ' ה' ואחפניתי ונתחית מן
 מורא ושלתי יה פוחא בארניא
 ר' עבדתי וכוו תמן כמא ר'
 פקדי י' ודני אשרא נפיש
 סבארות בני עמו פוסקת תמן
 כית אברן ואחקבר תמן ושמש
 אפיקר ברה תחותיה ז סתמן
 נפיש פגדתי וכוו נדבר פטבת
 ארניא נגרא נפין רפיין:
 ה בערניא הויא אפיש י' יה

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

דברים י עקב

קבא

לקבא בדור

רש"י

לא קן היה דקמי פסוק ג' ופעם ארון קודם ומשי
 ואפסוק שי לוחות ומשי ופעם ארון קודם ומשי
 דכתיב אין לוחות כסופה שבסוף מ' יום עשית קודם
 שירד דהיינו כע' למעט כל (או' ל' כלפי' ל' הקנייה ד'
 ולמה מלא אלי כסופה ומכאן עמך שי לוחות מקלות (כל
 כוח) וקודם שכתב עוד היום עשה ארון ומצוה סב' ולמה לפי שלוני לכותו על הלוחות ומכאן את עשרת הדברות ולימים
 ק' וכשחבר ביה"כ מלא את הארון מלוי' ומשי' ס' את הלוחות, זה עשה משה קודם כל מה שארון ואח"כ כשספד את
 הלוחות לא היה לך ליהיו מידיו אפילו דגע מלא מיד עלה עמוס הטה, ועל הלוחות הראשונות לא היה מקורם לאין
 להם ארון שגוי היה לפני שכתבו (אחרי"י): ג' מצינו למה ע' אריות היו, שלאל כלן כתיב ומשי' אתר א"י, ולא מלא אחר שאין
 ומנשמו ומשכרו (אחרי"י): ג' מצינו למה ע' אריות היו, שלאל כלן כתיב ומשי' אתר א"י, ולא מלא אחר שאין
 כתיב ועש כלאל ואל' ועשית ע"י שלי, הלא זה היה גר"י מלא ארון זה הוא הארון המוכר פי' מרומה ועי' ויקרא, זה א' אספר
 מוקדם ומאוחר כמורה וכל המשך עשו אחר יה"י כלל ארון זה הוא הארון המוכר פי' מרומה ועי' ויקרא, זה א' אספר
 שהלל ארון כלאל עשה אחר המשכן: ד' ובני הלוחות כסופה, וכל זה דעת יעד הוא, דני יהודה כתיב אלעמי כתיב
 היה כי כתיבתי מפי' שקליס, וכתב כתיב ארון אחר היה וכו' לוחות ושיני לוחות ומנשמו, ומה עשה משה נגמו אחר

לקבא בדור

רש"י

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

יהיה אצלי, פסלתיך שנינוחות אבנים
 פראשנים ועלה אצלי הטה ונעשית לך
 ארון עצי ב ואבטב עליהך את-
 הברכה אשר אצרך על-הכלת
 האזנים אשר נתתם לשלום
 בארון ואעש ארון עצי
 ואפסל שנייחר אבנים פראשנים
 ואעל הטה ושני הטה בתרה וכתב
 על-הכתב פראשנים ואת עשרת

תורה - בי לישראל יתן התורה כמו שנאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל וזה מעם ייחן ישראל. ומשום הכי נקרא יום מתן תורה יום הקהל, שאין נתינת התורה אלא לקהל ערתי ישראל בלבד, וערב רב גרים רלא אקרי קהל מופקעים הם לגמרי מסתן תורה. מיהו לענין יציאת מצרים וחובת קרבן פסח נתרבו גרים וערב רב להסתפח לקהל כרבותי וגם ערב רב עלה אתם, וכי יגור אתך גר ועשה פסח. זאת אומרת, אינו רומח חיוב קרבן פסח של גרים וערב רב לחיוב קרבן פסח של ישראל, דחוב קרבן פסח של ישראל מוין קהל הוא כמו שנאמר ושחטו אותו כל קהל ערתי ישראל, אבל חיוב קרבן פסח של גרים וערב רב לאו מתורה קהל אתי אלא מדין רבוי שנתרבו כספחת לקהל שנאמר וכי יגור אתך גר ועשה פסח, וגם ערב רב עלה אתם. ואף על פי שנתרבו גרים וערב רב לחיוב ככלל של כל מצות התורה, מכל מקום, מסתן תורה נתמעטו יצי לישראל יתן התורה כמו שנאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל וזה מעם ייחן ישראל.

ועל כן נקרא יום מתן תורה יום הקהל לאפוקי מהנ הפסח ויום טוב של יציאת מצרים, רבכלל מסתן תורה ליכא אלא הקהל עצמו בלי שום תוספת ורבו, אולם בויתם של נאולת מצרים נתרבו ונתוספו אחריהם על הקהל ואין היום יום הקהל לבר כמו ביום של מתן תורה.

כתוב במגילת אסתר קימו וקבלו היהודים עליהם ועל ודעם ועל כל הגלוים עליהם וגו'. פירש רש"י כל הגלוים עליהם גרים העתידים להתגייר. וראיתי מקשים על זה למה בענין קבלה מיוחדת לגרים, מיש מכל מצות התורה דאחרת כי הן גר כמו אורח. ולהג"ל יש לומר, רהנה ידוע מה שמפרש המהר"ל כי הך רהור קבלה בימי אחשורוש הי' על ידי קבלת מצות מרא מקרא מנילן תוספת בלא העיקר. ואי הכי, כיון שקבלת מצות מקרא מנילה איננה קבלת מצות חזירה בלבד רק קבלת כל התורה כולה, סריא שאותם שלא היו מעיקרא ככלל מסתן תורה וקבלתה בנון גרים רלא אקרי קהל, הוא הדין לא היו נמו ככלל קבלת מצות מקרא מנילה שהיא קבלת כל התורה רהור קבלה בימי אחשורוש. ולכך אתי לאשמענין רהוא רועל כל הגלוים עליהם שאינו כן, ועל כל פנים קבלו היהודים מצות מקרא מנילה עליהם ועל ודעם ועל כל הנרים העתידים להתגייר. אכן בזה אכתי איכא להסתפק, אי השתתפו גרים בקבלת התורה רהור קבלה אע"פ שלא היו ככלל קבלה ראשונה רהר סיני, או שמא לא הייבו אותם אלא במצות מקרא מנילה לבר רומיא רמצות גר חנוכה, מיהו לא שייכי גרים לקבלת התורה רהור קבלה כמו שלא היו ככלל קבלת התורה רהר סיני, וצ"ע.

התחלה ב' נאז הכתב הושרטתן ה"ט. כ"א
 זאב יסרף - זח - זק"ל
 סרפו

יום הקהל

7 זיתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באבנע אלקים ועליהם

ככל הרברים אשר רבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל (וברים פ' י'). וגם להלן בפרשה ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון את עשרת הרברים אשר רבר ה' אליכם בהר אשר שאלת מעם ה' ויתנם ה' אלי. ועוד בפרשת שופטים (י"ח ס"ז) ככל אשר שאלת מעם ה' אלקיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול ה' אלקיך ואת האש תגדלה הוואת לא אראת עוד ולא אמות. כל הנך תלת פעמים קרא הכתוב יום מתן תורה יום הקהל, וצריך כאור מה ענין קהילת הקהל למתן לתורה. ואע"פ כי נזכר למעלה אחר עשרת הרברות את הרברים האלה רבר ה' אל כל קהלבם בהר מתוך האש הענן והערפל קל גדול ולא יספ, וכן נאמר קדם עשרת הרברות יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי וגו', ככל זאת, אכתי לא מכוואר מאי ענין קהילת הקהל למתן תורה כולי האי ער שלא נקרא עיצומו של יום אלא על שמו, יום הקהל. ותו הרי כתיב בפסח מצרים ושחטו אותו כל קהל ערתי ישראל בין הערבים, וביום היציאה נאמר ויסעו בני ישראל מרעמסת סכתה כשש מאות אלף רגלי הנברים לבר מספ, ומכל מקום, לא מציעו שנקרא חג הפסח יום הקהל לא יום י"ד בניסן זמן שחיטת הקרבן ולא יום פ"ז זמן הנאולת, רק יום השמעת עשרת הרברות. וצריך עיון.

לדעת הרמב"ן בפרשת כהעלותך (פ' י"ד), מאחר שאף ערב רב היו באותו חגם של נאולת מצרים הכי נמי עשו הפסח ביחד עם כל הקהל, ועל ברחן צריכים לומר ראע"נ קהל גרים לא אקרי קהל (קרושין ע"ג) ואין גרים וערב רב ככלל ושחטו אותו כל קהל ערתי ישראל, עם כל זאת, נתרבו גרים במצות קרבן פסח מדין עצמם ושלא מחובת כל קהל ערתי ישראל וברכתוב וכי יגור אתך גר ועשה פסח שמקרא זה גם על פסח מצרים נאמר כמבואר ברמב"ן. אמנם במעמד הר סיני מפרש כתוב התורה ויחן שם ישראל גבר ההר, ופירש הרמב"ן: יתכן שהתברלו מתוכם כל האפסוף אשר בקרבם וחגו בני ישראל לברם לפני החד וערב רב אחיהם כי לישראל יתן התורה כמו שאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל וזה מעם ייחן ישראל, עכ"ל. הרי להריא, כי לא הי' לערב רב שום חלק כלל במתן

של איש אחר בלב אחר בעל קומה אחת, כמו בן עשרת הדברות שנתורתו בלחות שניתנו למשה אחר ארבעים יום הרי הן נשמה המאחדת רבוי פרטי הצבור בקהל אחר וערה אחת, רוגמת מספר עשרת הדברות כמספר הרבוי שיש בו אחדות. ולכן אמר הקב"ה עשרת הדברות ברובות אחר מה שא"א לאדם לומר כן, כי עשרת הדברות כולן אחד כמו הנשמה שכולה אחת, ופשוט שהדברות אחר לפיכך יש כחון לאחד רבוי פרטי הצבור ער שהן נ"כ אחר כמו הדברות עצמן, כלל רמולתא, אין עשרה אלא רבוי המתאחד, כך הוא בקהל וערה, וכן הוא בשמות קהל וערה עשרת הדברות שאמרו הקב"ה בריבוי אחר מה שא"א לאדם לומר כן, מתאחדין רבוי הדברות בריבוי אחר של הקב"ה, ומאחדין הן רבוי פרטי הצבור של קהל וערה בשלמות אחת.

והשטא יורדים אנו לעומק חזקן ענינו של הא ריום מתן תורה יום הקהל קרינו ל', כיון שבו כיום שמעו ישראל עשרת הדברות, לא היתה נלעמו בקהל רבוי שיש בו אחדות, פרם שמעו עשרת הדברות, לא היתה בהם נשמה התורה וכן אחדות הרבוי, ובלתי אפשר הי' להם להשיג מעלת קהל וערה כבחינת מספר עשרת הדברות בריבוי אחר מה שא"א לאדם לומר כן, וים שאמר הקב"ה עשרת הדברות בריבוי אחר מה שא"א לאדם לומר כן, הרי זה יום יצירת הקהל שאין אחדותו פשוטה מעשרת, וכתוב על הלחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר רכר ה' אליכם כהר מתוך האש כיום הקהל והגם ה' אלי, הנה מקרא מלא רכר הכתוב כי יום הקהל הוא אותו יום אשר את עשרת הדברים רכר ה' אליכם כהר מתוך האש, ופוק חזי, כי רובם ככולם של כל הכתובים אשר בהם נקרא יום מתן תורה יום הקהל או אשר בהם נזכרה הקבלת קהל ביום ההוא, לא נאמר כן אלא בקשר להשפעת עשרת הדברות אשר על ידן נוצר רבוי מתאחד של הקהל.

יצירת הקהל, אבתי מולדת עלינו חובת הבאור בקדו הכתוב ושחטו אותו כל קהל ערת ישראל, רמקרא מלא רכר הכתוב שובכר נוצר קהל וערה בעת שהיוות פסח מצרים, אכן פשוט הוא שהצבור כמו החזיר יש בו גם נוף וגם נשמה, ואע"פ שנוצר נוף הקהל בעל ששים רבוא עיקרי ענפוי ואבדיו בזמן ששחטו פסח מצרים, לא נוצרה נשמת הקהל אלא אחר כך כאשר שמועו עשרת הדברות כהר סיני, כשם שהחזיר נוצר נוף קורם שנתינת בו נשמתו, כמו בן הצבור קורמת יצירת נוף לנתינת נשמתו. מה שאין נוף של הקהל פחות מששים רבוא אנשים, זו היתה היצירה של הקרבת פסח מצרים שבו נאמר ושחטו אותו כל קהל ערת ישראל, כלומר, ושחטו אותו כל

ער כאן חזרנו על מה שנתפח לנו בענינו במשתנות היצונות, מכאן ואילך נשתל לפתוח אותו במשתנות פנימיות, וירכר אליכם את כל הדברים האלה (שמות כ"א), כתב רש"י מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בריבוי אחר מה שא"א לאדם לומר כן איך מה תיל עור אנכי ולא יהי לך שחור ופירש על כל רכר רכר בפני עצמו, ויש להבין, ליש מה אמר הקב"ה עשרת הדברות בריבוי אחר מה שא"א לאדם לומר כן, הלא גם א"א לאדם לשמוע כן והי' צריך לחזור ולפירש על כל רכר רכר בפני עצמו, ואם כן מרוע אמר מעיקרא כל עשרת הדברות רוקא בריבוי אחר וכאופן שא"א לאדם לשמוע כן, אך נראה כזה כמו שיבואו בספרך.

יעוין כמס', פסחים (ס"ד) א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בני כותה של שלשים שלשים בני אדם מ"ש קהל וערה וישראל מספקא לן אי ככת אחת אי כזה אחר זה הלכך בעינו שלש כחות של שלשים שלשים בני אדם ראי ככת אחת זה איכא ואי כזה אחר זה הוא איכא, ואך שהי', מסורש יוצא מן הנמרא רכשם שאין ערה פחות מעשרה כך אין קהל פחות מעשרה, ורכר זה שאין צבור של קהל וערה פחות מעשרה הוא כמו שבאר תפורה"ל ענין מספר י"י הרי"ד יש בו עשרה שהוא רבוי ואלי עשרה הם כמו אחר לנמרי, שהרי הרי"ד כמו אחר שאחה מונה אחר שנים שלשה ארבעה כך אחה מונה עשרה עשרים והם כמו שנים ר"ל שני עשרים, וכן שלשים כמו שלשה וארבעים כמו ארבעה והרי רכר זה מבורא כי עשרה הם כמו אחר, והנה יי"ד שהיא עשרה שהם כמו אחר כי הוא רבוי שיש בו אחדות וזה מורה על האליף שהיא קודם במספר האחרים והוא אחד לנמרי בלא שום רבוי, ער כאן מדרוש לשבת הנורא, נמצינו למידים כי עשרה הוא רבוי שיש בו אחדות, לא אחר לנמרי בלא שום רבוי כמו האליף, אלא רבוי המתאחד, רבוי שכל הליו מתאחדים בכנין אחר ושלמות אחת, והיו שאין קהל וערה פחות מעשרה, רהכי היא מהות ופיציאות הצבור רבוי המתאחד כיסור מספר עשרה, אולם הא מיהא פשיטא, שאין הרבוי מתאחד אלא כשיש בו איזה כח של אחדות לכלל ולאחד כל פרטיו בצורת קומה אחת, ופתי כח אחדות זה המתאחד את הצבורי? עיין במכתוב (צ"ש) ר' יחזקני ור' אלעזר ראב"ד תרתייהו תורה ניתנה בארבעים וששמה נוצרה בארבעים כל המשמר תורתו נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת, משמע שתורה ושמה אחת היא, שעל כן המשמר תורתו נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת, והענין הוא כי תורה שניתנה בארבעים היא היא נשמת הצבור שנוצרה בארבעים, וכדרך שנשמה שנוצרה בארבעים מאחדת האדם ונתנת בו צורת האחדות

גופו של ישראל עם כל פרטי ענפיו ואבריו. מיתו מה שאותם ששים רבוא אנשים חס לא רק איש אחד וגוף אחד בלבד אלא איש אחד עם לב אחד וגפש אחת, והוי יצירת השמעת עשרת הדברות ביום הקהל, יום שניתנה לקהל ערת ישראל תורה נשמה המאחדת כל שגויי פרצופיהם ורעותיהם בשלמות אחת. את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלם כהר מותך האש וכו'. אל כל קהלכם, אל קהל בעל תורה אחת ונשמה אחת.

L

פרק ז

מצות הקהל

7

למען ילמדו וידאו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת. תדנם וינתנו בן עזריאל כגושו ית עמא גובריא למילא ונשיא למשמע אולפנא וספליא לקיבולי עליהון אגרא דמיתוין יתוהן וגיוריא דבקרובין דיתמון איקד אודייתא וכו'. ראשית דבריו הרי זו כראפר ה' אלעזר בן עזרי (חגיגה נ"ג) אם אנשים באים ללמד נשים באות לשמוע סף למה באין כדי ליתן שכר למביאייהו. אמנם הן דמסק גיוריא דבקרובין דיתמון איקד אודייתא, מחודש ותמוה הוא. דחואיל גרים חייבין בתקלה כמו האזרח, למה ל' מעמא רבאים לראות כבוד התורה תפוק ל' ראגשיהם באים ללמד ונשירין באין לשמוע, ומא דחקו לומר רשאני דינם מדין האזרח ולא אתיין אלא למחמי איקד אודייתא וצדין תלמוד.

הנה אותה מרגלית טובה שמצא דבי יהושע בדרשת ה' אלעזר בן עזרי כי סף למה באין כדי ליתן שכר למביאייהו (חגיגה נ"ג), מאר מחוסר חכנה היא. דמאחד שפף לאו בני למען ישמעו ולא בני למען ילמדו ויגוה, למה מביאין אותן ומדוע נותנין שכר למביאייהו, אפוי מקבלין שכר על שרחה בעלמא שאין בה ממש. ועוד, כיון שעל כל פנים יש איזה תועלת בהבאתן ולכן נותנין שכר למביאייהו, מפני מה מביאין אותן רק למצות הקהל ספק שבע שנים במועד שנת השמיטה כחז הסוכות, ולא למצות דאי

שלא פעמים בכל שנה. ועמוד על זה בתוס' חגיגה דף ג' ר"ה גמר ראי' דאי מחקלי, וכתבו רש"פ לא מחייבינן בדיי' כמו בתקלה וליהן שכר למביאייהו דמקל וחומר פסרינן ליהו דנשים פשוות מפלים לא כל שכן, ועי' בתוס' שם דף כ"ג ר"ה נשים ועבדים. מיתו עייין אינו מוכן הן ק"ץ דנשים פשוות מפלים לא כל שכן, שהרי הא דנשים פשוות היינו שאין חייבין לבא מעצמן, אבל מפלים אין היא לחיוב לבא מעצמן אלא שיהא מוסל על דוריהם להביאן ליתן שכר למביאייהו, ואי הכי איזה ק"ץ הוא זה נשים פשוות לבא מעצמן מפלים לא כל שכן פפור אביהן מלהביאן ליתן שכר למביאייהו. ואי משום הא דאיתא בקדושין (ל"ד) אלא ניכתוב דחפנא מצה ולא בעי הקהל ואנא אמינא מפלים חייבים נשים לא כל שכן, דקשיא היכי ליהן ממאי דמוסל על אחרים להביא הפף ליתן שכר למביאייהו דכל שכן חייבין נשים לבא מעצמן, ודאי נכון להקשות בן זערא לערבא צדיק.

גנר כל ישראל כאוניהם, הקהל את העם האנשים והנשים והפף וגרך אשר בשעריך וגו'. קריאת התורה, והקללת הקהל. ואף על גב שאין הקללת הקהל אלא למען קריאת התורה כדכתיב הקהל את העם וכו' למען ישמעו ולמען ילמדו וידאו וכו', מכל מקום, לא נקראת המצות בפיהם של חכמים כי אם מצות הקהל על שם הקללת הקהל ולא על שם מצות קריאת התורה. והפעם שכתרו חכמים דקא בקריאת שם זה למדנו אותו מדברי הרמב"ם פרק ג' מהלכות חגיגה הלכה ה' וז"ל: חייבין להכין לבם ולהקשיב אונם לשמוע באומה ויראה ונילה ברערה ביום שניתנה בסניג אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע כבונה גדולה יתרה ומי שאינו יכול לשמוע מכווין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכותב אלא לחזק רת האמת ויראה עצמו כאילו עתה מצומה בה ומפי הנבונה שומעת שהמלך שלוח הוא להשמיע דברי אל ע"כ. הרי ברור מללו, כי כל ענין המאורע של מעמד "הקהל" חודה הוא על המאורע של יום מתן תורה - חייבין להכין לבם ולהקשיב אונם לשמוע באומה ויראה ונילה ברערה ביום שניתנה בו בסניג - ויראה עצמו כאילו עתה נצמחה בה ומפי הנבונה שומעת שהמלך שלוח הוא להשמיע דברי אל. המלך שהוא שלוח להשמיע דברי אל, כאשר שומעין מפיו עשרה הדברות שכמשנה תורה, הרי זו כאילו שומעין אותן מפיו הנבונה וכו' ביום מצמיין עליהן. כל התקללה באותו מעמד גרמה להם כאילו עומרים בפני רמות של מתן תורה, ולכן מכינים לבם ומקשיבים אונם לשמוע באומה ויראה ונילה ברערה ביום שניתנה בו תורה בסניג. וכוון שבקיום מצות הקהל מצטייר בנפשם של קהל המשתתפים בה ציור

הקהל לנשים שבאין לשמוע מעצמן - מפלים חייבים להשלים את הקהל נשים לא כל שכן משלמות את הקהל. והוא נמו באר מה שכתבו תוספות לאורך גימט, נשים פפורות מצות ראי' כל שכן פשרנו לוי לשפלים ולא נותנו שרב לפכיאויאן. רמדהונן דנשים פפורין מדיאי' מוכח מפליא שלא מצות הקהל היא אלא מצות החדר, ולכן אי נשים לא מעכבין בדיאי' ולא בעיני קהל כל שכן ליכא חובא בסף, שאין נותנין שרב לפכיאויאן רק בחובת הקהל ולא בחובת החדר.

ועכשיו שוכנינו להארה זו כי ענין 'קהל' שבמצות הקהל הוא ענין 'קהל' של יום מתן תורת, פשיטא ואיניל דמי שלא הי' בכלל הקהלת הקהל כמיני הוא הדין לא הי' בכלל הקהלת הקהל של מצות הקהל. למעלה בפרק שלפני זה הראנו מה שלמדנו מסכרי' הדמבין כי ערב דב תרים לא הי' בכלל מתן תורה - והכן שהכריזו מותכם כל האספסוף אשר בקרבם חנו בני ישראל לכהם לפני החדר וערב רב אחריהם כי לישראל יתן התורה כמו שאמר כה תאמר לביה יעקב הניד לפני ישראל וזה מסם ויוון ישראל, עכ"ל, ולפי זה, כיצד המפרנס מה שאומר הכתוב להריא הקהל את העם האנשים והנשים והסוף ונרד אשר בשעיריך וכו', רמפרוש שבמצות הנה למצות הקהל יחד עם אנשים נשים וסוף, אמנם על כן האור עינינו יונתו כן עזיאל כהרמנו בנושית עמא נוכריא לסוף נשיא למשפט אלפנא ופפליא לקיבלי עליהון אגרא דמיייתן יהתון ויהייתו רבקהדיכין ריהמון איקד אורייתא, לא איתין נירייתא רבקהדיכין למילף בנוכריא, נשיהון לא איתין למשפט אלפנא בנישיא רישיראל, רקול נרים לא איקדי קהל ואונם לא בכלל מתן תורה ולא בכלל יצירת הקהל, ואחדכו למצות הקהל משעם אחר למרי אך רק לדאות כבוד התורה - ונייריא רבקהדיכין ריהמון איקד אורייתא, כיון שלא הי' חלק לנרים בשמן תורה, כמו כן לא הי' חלק להם בהיות הקהל, ומשנתמטעפו כמתן תורה ויצירת הקהל, הי' נהמלעפי מלמען ישמעו ולמען למוד של מצות הקהל והודתה על הויית הקהל. לא משתמטפס נרים כקיום מצות הקהל אך לדאות כבוד התורה בלבד - ונייריא רבקהדיכין ריהמון איקד אורייתא.

הקשה תפודי אבן, מאחד שכל הפסוד מדיאי' פסוד מהקהל חוץ מפשים וסוף ועל, לוי, אמי פיק רפפרים (הי) דמי שאין לו קרקע פסוד מן הראי' נר שאין לו חלק בארץ למה חייבי' דהמנא בהקהל, ויש לומר לוכרנו נתיל, דהא דכל הפסוד מדיאי' פסוד מהקהל נפקא לו ממואי רכתיב במצות הקהל כבוא כל ישראל לדאות את פני הי' אלקיד במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת וכו', ואפי' שפיר יתכן דלא בעינן שתא חייב בדיאי' אלא מי

הדוגמה של יום מתן תורה, ויום ההוא קראי הכתוב יום הקהל משום שבו נוצר ותחתיה הקהל כמבואר בפרק הקורם, הכי נמי לא נקבו חכמים שם המצות אלא דקא הקהל, שלש פעמים בספר דברים נקרא יום מתן תורה יום הקהל, של, שההנהיגה תורה כולי האי מה שיום זה יום תולדת הקהל, על כן הנהיגו חכמים הדגשה זאת לאותו מעמד אשר בו רדאה ארם עצמו כאילו עתה נצטוו בתורה וספי הנבחרה שומעה שהמלין שליח הוא להשמיע רכרי אי"ל, וישו הדגש כמה שפצות היום מצות הקהל היא, שעל ידי מצות זו הוצד ונעוור בכל מועד שהשימטה כהן המוכות, ועד אנפין של יצירת הקהל, כוא כל ישראל לראות את פני הי' אלקיד במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגר כל ישראל כאנוניום, הקהל את העם האנשים והנשים והסוף ונרד אשר בשעיריך למען ישמעו ולמען למסדו וכו'. לכאורה אין זה סדר מסודר להקדים בכתוב קריאת התורה להקהלת הקהל, מאוד שכנופא רעוכריא קרסה הקהלת הקהל לקריאת התורה, אלא מבוא אמה לומר, כי אין הקהלת הקהל בכלל קריאת התורה אך אודכה לא נקראת התורה רק בגלל הקהלת הקהל, זאת אומרת, לא נקהל הקהל בסיני קבלת התורה, אלא קבלי את התורה למען יצירת הקהל, צא למר, היום נקרא יום הקהל לא יום מתן תורה, חכמים קראו המצות מצות הקהל, ולא מצות קריאת משנה תורה, מרם נצפיות הקהל את העם האנשים והנשים והסוף ונרד אשר בשעיריך נצפיות תקרא את התורה הזאת, שלא כסדר המאודע עצמו, אכן כל הנחלים הולכים אל הים, ואתה בעיניך תראיה, כי אינם נחלי קהל תחלכים אל ים התורה, רק נחלי תורה תחלכים אל ים הקהל.

ולפי הנ"ל, מתבאר על נכון חך רסף למה חן כאין כרי ליתן שבר למכיאויאן, שאין קהל כלא מפלים לקהל, וכשם שנוצר הקהל כמיני יחד עם ספם המפלים להם, כך אין רמות הדוגמה יצירת הקהל שבמצות הקהל כלא סף המפלים לקהל, ואם שוריא לא כאם הסף לומר לשמוע, אעפ"כ מקבלין מביאותם שבר על הכאתן, שעל ידי נוכחות הסף משתלמת צורת הקהל הנצרכת לקיום מצות נברים ונשים, וגם מתחזקין בכך רכרי הנמרא כקרושין אלא ניתוב דהמנא מצת ולא כעי הקהל ואנא אמינא מפלים חייבים נשים לא כל שכן, פודוש, ואנא אמינא מפלים חייבים מפני שאין קהל כלא סף נשים לא כל שכן, רפשיטא פפי שאין קהל כלא נשים, אי מפלים חייבים לפי שבכלערים המסדה צורת הקהל אעפ"כ לאו בני ליבור אונן, כל שכן נשים חייבין ובלעדין מסודה צורת הקהל או אין בנות ישראל כאין לשמועי, אם וקוקה שלמת צורת הקהל לסף שאינם כאים מעצמן אלא צריכים להביאן, על אחת כמה וכמה וקוקה שלמת צורת

שהוא בר חיובא בתקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באוניתם דבתיב סמוך להויא רבבוא כל ישראל לדאות וכו', אבל גר שאין מצותו מטעם למען ישמעו ולמען ילמדו ליתא בחובת תקרא את התורה הזאת וכל חיובו בהקלה דק משום דק רנווירא בקדוהו יחסון איקו אורייתא, והלכך במצות הקהל רנר לא נאמר הא רבבוא כל ישראל לדאות וכו' וחיוב איעיפ שאין לו קרקע כאי". וכלאו הכי אינה מובנת קושית הסודי אכן, רלמה לא מקשה מנשים רפסורין מראי' ומי' חייבתן התורה בהקלה איעיפ שפסורין מראי' כרתי' קשיא רנזח"כ היא רנשים שאני חייבין בהקלה איעיפ שפסורין מראי' כרתי' הקהל את האנשים ורנשים וכו', ואי הכי היז נזח"כ הוי בגוים שחייבין בהקלה ולא כראי' שנאמר תנך אשר בשעריך. ואי ס"ד לפדושי קרא רנר כמו שתרגם יונתן ולא רמזא מצות הקהל רנר למצות הקהל דאודת, פשיטא רי"ל כני"ל רברין הקהל של גר לא נאמר תנא רחוב דאי' רנ"ע.]

ללמוד וללמד

פרק ח

במסכת תנינא (נ"ג) תניא למען ישמעו פרש למרבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרש לשומע ואינו מרבר למימרא רכי לא משתעי לא גמר והא תננה תרי אלמי רהו בשבבותי ררבי בני ברתי' ררבי יוחנן בן גורנרא ואמרי לה בני אחתי' ררבי יוחנן רכל אמת רהוה עייל רבי לבי מדרשא הו עיילי ויתבי קמי' ומיירי ברישוייה ומרחשן שפתייהו ובעי רבי רחמי עלייהו ואיתסו ואשתכח רהו נמירי הלכתא וספרא וספרי וכל השי' אמר מר זוטרא קרי בי למען ילמדו (מבנין פיעל) רב אשי אמר ורוא למען ילמדו (מבנין פיעל) הוא ראי סלקא רעתן למען ילמדו (מבנין קל) וכיון רלא משתעי לא גמר וכיון רלא שמע לא גמר הא מלמען ישמעו נפקא אלא רדאי למען ילמדו הוא. ונמצא לר"ע קרי בי למען ילמדו (מבנין פיעל) וקרא אתי למעושי שומע ואינו מרבר ראי' שיהיה ללמוד אינו יכול ללמד לאחרים.

עין ברמב"ם פרק ב' מהלכות תנינא הלכה א' באיד ושם נאמר למען ישמעו להוציא מי שאין לו שמיעה גמורה ולמען ילמדו להוציא מי שאינו מרבר שכל המצווה ללמוד מצווה ללמד. ויש להבין, למה לא קאמר הרמב"ם כמו שמפורש בגמרא דמפקין שומע ואינו מרבר משום רקר' בי למען ילמדו (מבנין פיעל). אלא נראה רדאי רס"ל הרמב"ם שאין פירוש דק רקר' כי למען ילמדו רקר' בי ילמדו בלמ"ד פתוחה ומ"ם צרוי ולא בלמ"ד שואות ומ"ם שואות ופשיטא ממילא רקרא אתי למעושי שומע ואינו מרבר, אך פירשו רקר' בי בני ילמדו בלמ"ד פתוחה ומ"ם צרוי כמו בלמ"ד שואות ומ"ם שואות, וממאי דאמר הכתוב ילמדו בלשון שניתנה לקרות בין בלמ"ד שואות ומ"ם שואות בין בלמ"ד פתוחה ומ"ם צרוי מזה גופא ריעינן האי כללא רכל המצווה ללמוד מצווה ללמד, דלמען ילמדו תרתי משמע ללמוד וללמד לאשמעינן רכל המצווה ללמוד מצווה ללמד, והלכך יצא שומע ואינו מרבר רליתא בללמד. והא רקשיא לפי זה, למה לן תו למען ישמעו להפקע מרבר ואינו שומע תיפוק לי' מלמען ילמדו רמשמע ללמוד כמו שמשמע ללמד, צ"ל אי לאו רמיעפ הכתוב מרבר ואינו שומע מלמען ישמעו משום דלא גמיר לא הו ררשינן למען ילמדו תרתי משמע ללמוד וללמד וכל המצווה ללמוד מצווה ללמד, והו אמרינן רלמען ילמדו פירשו ללמוד בלבר לאפוץ מרבר ואינו שומע, אבל השתא רכתיב למען ישמעו להוציא מרבר ואינו שומע רלא גמיר הוד אמרינן רלמען ילמדו משמע בין ללמוד בין ללמד וכל המצווה ללמוד מצווה ללמד, ושפיר ממעינין אן שומע ואינו מרבר רלא אפשר לאמורי לאחרים, ועי' במאורי בסוגין.

ועל כל פנים, לרברי הרמב"ם יצא מן הגמרא חידוש ריגא רלא שמעינן לי' מפירוש שאר מפרשים רש"י ותוס' והמאירי, והוא רכל המצווה ללמוד מצווה ללמד שהצווי ללמוד נודר עמו ממילא הצווי ללמד, ולא אפשר שיהא בכלל ילמדו מבנין קל אם לא יהא נמי בכלל ילמדו מבנין פיעל. ולכן כשאמר הכתוב במצות הקהל למען ילמדו מבנין קל מוכח דכוונתו לומר גם למען ילמדו מבנין פיעל, והואיל ומתפקע שומע ואינו מרבר מלמען ילמדו מבנין פיעל על כרחך לא חייבי' רהמנא במצות הקהל שאין בכלל מצוה זו אלא בר חיובא גם בללמוד וגם בללמד. מיהו כולי האי לא חידש הרמב"ם רכל שאינו מצווה בללמד אינו מצווה בללמוד, וכן לא הביא פשוט דרך מצוות תורה רשומע ואינו מרבר פסור מללמוד. ולכך נראה פשוט דרך מצוות הקהל גפ"ק שומע ואינו מרבר, רלמען ילמדו תרתי משמע הן ללמוד הן ללמד, ושומע ואינו מרבר רלא מצי לאמורי לאחדיי ולא הוי בכלל ללמד לאו ברדיי משתעי קרא רלמען ילמדו ולא חייב במצות הקהל. אכן לענין

דברים לג דברכה אונקלוס

רש"י עקב פקדא שכפוא פדהתאפקא ראשי עם יחד שכפוי
 וישאף: י יחד דאובן אורי ושראף: י יחד דאובן ואלהימות ויחד
 עקבא ומוחא וינחא לא ימות וקפאון פנתוי אקפאון ויחד
 פקפאון: י ורא ליהודא ואמר רש"י

דברכה אונקלוס: כל המלפך ראשי משבירי: אסיפס: על מנה ונקלה של מלכות שמים: (בד) על דבר שמים
 ראשי: כמו ששם ל"י"ס כי חסא חס רש"י, ראוין חלי מלשי"י שאין שירשו המנהיגים והראשים, אלא כמו שהביא
 ראשי המלפך כי משא חס רש"י שירשו משנין, כי כי הוא
 בהגה נמנים ונספור הראשים, שהול אמר כמה ראשי
 היו נאספים ואלו לכל נפשי"ן אין לו קשר ושייכות על
 שלמהוי ומומר הוא אמר יחד שניי ישראל וכו' הוא
 לפי דרך הגני, אבל לא חמי שפיר אמרו ראשי עם, לוא
 הביא עינים (פ"ל"ל): (כ) כלומר כל ההקדמות האמרות
 עד עתה היה לומר שראשי לנרבה וכו'ל: (בד) כי כי
 הוא גם במלכותה דלעשה שאין שלטת ומלכות המלך יקרה
 רק בהעבט ממלכתיים כולם כלל אחד כולם אחד כולם
 ממלכו (ג"ל"א): (כח) יהיה שני ראובן ועבד"י חיי נחם
 הקדושים מיס ולא חיי זער (מלכ"י"ס), ולא חסר לו לשכט
 לאובן משעה לאובן כי יעקב, אלא שעה משעה כראוי,
 כלומר יקפאון משונמו, וההמש"ן ז"ל פירשו על דעת רש"י
 (כט) יהיו אפכוי נמצים למספר, כי אין מ"י מספר מניין
 אלא פירשו סוסין קר (מלכ"י"ס), או למפך שמפך ג"י"ת יהי מניו נמצפך (רמב"ד"ז): (ל) ראוין הודע על משעה בלילה
 דמניו (כס"ל ל"י"ס) ויפך לאובן, וי"י שם רש"י נכספך היה בבקו וכו', יהודה על משעה ממר דמניו (סס)
 ל"ס ר"י"י זקנה ממני, ממלכ"י לוי לא מניו הודעה על לוי והרבה, ולא קורא אותו כמנוג ולא עבר, ו"י: נתיבם, שלני
 דבר זה כי הוא מלא לאובן ויהודה (פ"ל"ל): (לא) לאובן כמנוגו אשר מנימו גיזרו (ויקורו משעה - רש"י) ולא כמדו

דברכה אונקלוס: כל המלפך ראשי משבירי: אסיפס: על מנה ונקלה של מלכות שמים: (בד) על דבר שמים
 ראשי: כמו ששם ל"י"ס כי חסא חס רש"י, ראוין חלי מלשי"י שאין שירשו המנהיגים והראשים, אלא כמו שהביא
 ראשי המלפך כי משא חס רש"י שירשו משנין, כי כי הוא
 בהגה נמנים ונספור הראשים, שהול אמר כמה ראשי
 היו נאספים ואלו לכל נפשי"ן אין לו קשר ושייכות על
 שלמהוי ומומר הוא אמר יחד שניי ישראל וכו' הוא
 לפי דרך הגני, אבל לא חמי שפיר אמרו ראשי עם, לוא
 הביא עינים (פ"ל"ל): (כ) כלומר כל ההקדמות האמרות
 עד עתה היה לומר שראשי לנרבה וכו'ל: (בד) כי כי
 הוא גם במלכותה דלעשה שאין שלטת ומלכות המלך יקרה
 רק בהעבט ממלכתיים כולם כלל אחד כולם אחד כולם
 ממלכו (ג"ל"א): (כח) יהיה שני ראובן ועבד"י חיי נחם
 הקדושים מיס ולא חיי זער (מלכ"י"ס), ולא חסר לו לשכט
 לאובן משעה לאובן כי יעקב, אלא שעה משעה כראוי,
 כלומר יקפאון משונמו, וההמש"ן ז"ל פירשו על דעת רש"י
 (כט) יהיו אפכוי נמצים למספר, כי אין מ"י מספר מניין
 אלא פירשו סוסין קר (מלכ"י"ס), או למפך שמפך ג"י"ת יהי מניו נמצפך (רמב"ד"ז): (ל) ראוין הודע על משעה בלילה
 דמניו (כס"ל ל"י"ס) ויפך לאובן, וי"י שם רש"י נכספך היה בבקו וכו', יהודה על משעה ממר דמניו (סס)
 ל"ס ר"י"י זקנה ממני, ממלכ"י לוי לא מניו הודעה על לוי והרבה, ולא קורא אותו כמנוג ולא עבר, ו"י: נתיבם, שלני
 דבר זה כי הוא מלא לאובן ויהודה (פ"ל"ל): (לא) לאובן כמנוגו אשר מנימו גיזרו (ויקורו משעה - רש"י) ולא כמדו

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

אורי דהייים

מרתא ורמא ל שמעיה גיטא דבי רב
מקא דצביא מקא

חכמה ומוסר

קבו

בין עבדי ה' ית' ויעלה יפה כידעו
מלכות, שבנו עיקר קיום תקפו של
מלכות, וכוה יכוא זכוננו לטובה לפני
ית'. ואם ח"ו און כידעו ר"ל של שגאת
הכריות, איך לא בבוש ולא נכלם להיות
דובר שקרים ח"ו ענו ית', לבקש: "מלך
על כל העולם בלו בכבודך", ואנחנו לעצמנו
לא הכנו עיקר קיום של מלכות שמים
עלינו כתקפו. הרחמן יצילנו ונקבל על
עצמנו עסק אהבת הכריות ואחרת, ולא
לאש יוסב דרכו, וכבר שב בתשובה
מעט לכל הפחות בזה, ומי יוכל לשער
גודל הזכות לנו ולכל העולם כולו כשנוכה
שיתיה לנו ציבור כזה עוסקים בכל
השנה הבע"ל, ואל יאמר האדם דבר קשה
הוא מאוה, מלבד שגורת המלך הוא, אבנם

ההצרה הנ"ל אל תזון סגד עינינו
כל השנה כלי"ג, וזוכה בולנו
לכוח"ם בתוך כלל ישראל, אכ"ר.
במאמר בכל יום בתפלה, והפיקים
המבואר בתפלה הוא כאמת ויציב: "על
שפת הים יחד כולם", הוא אדבה
ואחרות, ואו, "הודו כולם והמליכו ואמרו
זכר"י וכל"ז ח"ו אין קבלת מלכות שמים
שלמה, ע"כ יש לנו להשתדל תמיד בזה.
וזוכה לקבלת מלכות שמים שלמה ביה"ד
בכל ישראל.

קנב (ב)

פי ולכי שוין

תמיד אתאונן ואחיש על עצמי אם ח"ו
לכי רחוק משפתי, ואפחד מאד
מאד לנאה דורש ואין נאה מקיים, וזה
מחלה גדולה הסובבת בעוה"ר את רוב
התבל, ולא לבד למרי המוסר, אשר לא
דעת להם בכחות הנפש, תהום רכה
ועמוקה, אלפי רבבות דרכי המועה, כל חום
השערה של חסרון יותר מולתו, יסתעף
מוה לעומתו רכי רבבות דרכי המועה
יותר מולתו, ובפרט פי שאינו עומד על
המספר להכיר דרכי המועות, יסתכבו
ויסתעפו ההפעלה בהתפעלה, ויחזק לעומת
זה, הרחק מהאמת, הרחק דב ועצום
בעיניו, ואם יתי' סגנו מעט עבודה כעבודה
מספר, עד שבמעט דחוק מתשובה ח"ו.
אשר ע"כ מי שלא נפתע עינה במהומת
לעצמו ולא זכויות, רצוני לדע ולהודיע
כי חולין את הקלקלה במקלקל (כ"ב קמ):
ואם גם [או] לא ירגיש, מסרון ידעית
כחות הנפש, נסתם לפניו מחוה התפעלות,
אמנם כלל הדבר יתי' נגד עיניו, כי הוא
מקלקל, וחולין הקלקלה במקלקל, ויחשוך
תמיד את עצמו.
לא כן פסקי ב"ב, לא ידע בין ימינו
לשמאל, תהום התפעלות ודרכי ישר
בעיניו, ואם יתי' סגנו מעט עבודה כעבודה

קבו

חכמה ומוסר

ואמרנו ע"ז דבר ברור אשר יודעי
הנעלה... נתפעל מאוה, ואמר כי זה דבר
ברור כהלכה.

הנה ידוע בכל הראשונים כי עיקר
התפלה הוא על מוסר. כי הקב"ה
אינו צריך להוכיח לו מה שמבקש האדם.
ואם יצדק יתן לו בלא בקשתו. אך עיקר
התפלה הוא להוכיח את עצמו כי יש
בורא עולם, ובל צרכיו תלויין בו, ואם
יצדק על פי התורה יתן לו בקשתו.
והדברים ארוכים. ויש לי ראיות הרבה
ע"ז, וגם נוסח התפלה מעיר ע"ז, אמרתי
זה לידיו חנ"ל ונתפעל חרבה, אך באתי
לקצר בכתיבה כידוע מאי—בראותי ל"א.
ועפ"ז והלא מוסר הוא התבוננות ביראה,
ויראת הלא מ"ע מן התורה, ולא עוד
אלא שכל מצוות התורה יוסרם ויראה.
כמבואר בראשונים באר הטוב, ולא עוד
אלא שמבואר כס' מעלות התורה שנכפלה

שנכפלה מעיר על זה.
התפלה להתלמד ממנה יראת שמים, כמו
שנכפלה מעיר על זה.

קנב

הערה נוראה - מחשבה לתפלה

הנה מהידוע אמרם ז"ל, "אמר לפני
מלכות שתמליכוני עליכם" (ר"ה)
לד: ובאשר נתכוון על תוקף קיום
המלוכה של כו"ך הוא רק כשעבריו כולם
כאיש אחר לעבודת המלך, זה הוא קיום
המלכות, ואם ח"ו יפול פיורר כעבדי
המלך, ניתק ח"ו קשר המלוכה, זה"ו
העולם חרב. כאו"ל, "אלמלא מראת איש
את רעהו חיים בלעו", וא"כ אהדות
העבודת קיום המלכות.
וכבר כתב ד"ת ז"ל בספר הישר כי
מעבודת מלך מהחכמה, ומסילא נכין כי
עיקר, "שתמליכוני עליכם" היינו אהדות
עבריו ית', ובענין שנאמר, "יחיד בשרו
מלך — אומתי — כהתאסף נגד יחד
שבמי ישראל", ולפניו ית' הסתר כבנולו.
ע"כ חובה עלינו קודם יחיד"ד תעלל לקבל
על עצמינו לעמוק בכל השנה כמ"ע של
"ואהבת לרעך כמוך", וכוה ותיח אהדות

(א) אבות ג. ב. (ב) דברים לג. ה. ועיי"ש ברש"י (ג) ויקרא יט. יח.

במדבר י בהעלתך כווח

אונקלוס

אֶלְדִּיקָם: פ רשיש א וְהָיָה בַשָּׂנָה הַשְּׁבִיעִית
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים בַּחֹדֶשׁ נַעֲלֶה
דַּעֲנָן מַעַל מִשָּׁפַן הָעֵדֻת: י וַיִּסְעוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁלַח
דַּעֲנָן מִמִּדְבַּר פָּאָרָן: י וַיִּסְעוּ בְּרֹאשְׁנָה
עֲלֵפִי יוֹהָר בְּיַד־שִׁלְשָׁה: י וַיִּסְעוּ דָגֵל
מִחֲנֵה כְנַד־הַדְּוָדָה בְּרֹאשְׁנָה לְצַבְאָתָם
וְעֲלִצְבָאָה נְחֻשִׁין בְּרֹאשְׁנָה לְצַבְאָתָם: י וְעֲלִי
צִבְאָה לְמִשְׁכַּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְצַבְאָתָם
צִוְעָרָה: י וְעֲלִצְבָאָה לְמִשְׁכַּב בְּנֵי זַבְלֹן
אֶלְדִּיקָב בְּרֹאשְׁנָה לְצַבְאָתָם וְנִסְעוּ

לקט בהרי

רשי

(יח) בחדש השני. נמלאת אהיה אונקלוס עדים נשכר (עז) מנאס דקאזא לרבינו למה לנו לעמם זמן ומשנתם מה
חמת סוכר עמרה וימים עמו במחצית (יג) סכרי צ"ל (יח) שאין דרך הכמות להכריע שאלה הם אלו כי זו זונה אלה שאלה
סוף מהו הם אלו נסעו עד עשרים צאוויר לעבר הכמות להכריע שאלה מן מורה לא מלפנים האק"ה
הכלה (יט) לנסע עד עשרים. כמסע המסע הכמות מיר עשרות הדרך אלה שמו עם לרי להגיע נסעם ולמלאות
לנסע ונלביס"י: יח) ללשון ומי חלוק: יח) במדבר. כרסם נמורה (כ"ב) ועין נגור א"י שהמשל הדרך למן
פארן. קצרות החלואה במדבר פארן היה"י: יט) וכלה נמננה למה שאלה הדרך ורעה וסור"י. ואלו אינו רמז
מנו מנסע"י: זה: (ח) והודוד המשבן. כיון מורכבו אלה שמה שאלה הדרך ורעה וסור"י. ואלו אינו שיהיה
שמוס"י: דגל יהודה נכסו אהבן ונניו ומרן א"ח כמו למעשה שברים פרחם מסעי שאלה"י: יח) ואלו שיהיה
אל-מסעיהם. שהמדרש עם מלל מסעות נמה, חגל כאלו און
מחברת רק נמסע אחד ליה פירושו לפי המשנה. ואלו הכמות נשבע לפי מדר המשייה אשר אומרו לקמן במסעות. ו
לשאר לעלו נמסעת ממדבר מי ללשון ומי חלוק (ג"א). ומלכו הנה שאלה"י מסעות כל מסעותיהם לא חזר לל מדבר פארן. אלא
(כ"א"י): יח) און מקום שמו מדבר פארן. ונמסעת משני שמה הכמות כל מסעותיהם לא חזר לל מדבר פארן. אלא
היה חלק אחד מן המדבר הגדול שאקראו לו ונמדבר היה י"ח כמה מקומות. ולשתי מניינם נמדבר פארן היה בקצרות
המלואה ומשם נסעו למלואה ומשם למדבר פארן היה המדבר ונניו נמדבר פארן היה דמיון וישלם אומם נמה במדבר
פארן. וכן קודם עם היה (חזק). ומה שאלה וישלם העין נמדבר פארן ולא אמר עם פירוש של המקום. אשר נמה
שערין לא על עם אלא אשר שהלואו מלוא קבל שמו קצרות המלוא (כ"א"י): יט) ולא דיקא כמסע נוסע. אלא

אונקלוס

אור היים

יא. בשנה השנית צמות וגו'. הקודם זכרון להסמיון מלמד נעלה הטון למלמד צמטורים
הסבה לזכרון המדע"י. כלי לחות, כי כן הוא יופי שיעור קריצור"א):
אור בהרי

צ) אלו כן הוא נעלה מקומות. צ"א שמה יותר מפרטי ומקום וכן נמסעת אשר לו כן עם ימור נמה הענית נעלה

אונקלוס

וְדִמְטָא יִבְכָּא וְתַקְעוּ לְמִסְעֵיחֶיזון
וְכַמְנַשְׁתִּי קִדְרָא מִתְקַעֲזון וְקָא
תַקְעִיזון: י וְכֵן אֶחָד בַּחֹדֶשׁ
תַקְעוּ בַחֲצוֹצְרֹתָא וְיִחַזון לְכֹחַ
קָמַס עֲלֵם לְדִרְבִּיכֹן: י וְאֵלֶּי תַקְעוּ
לְאִמְרָא קָמַס בַּחֲעֵבֹן עַל
מַעֲסִי דְמִסְעֵיזון לְכֹחַ וְתַכְבִּזון
בַּחֲצוֹצְרֹתָא וַיַּעֲזֵר רֹבְרִיכֹן
לְקָמַס קָמַס: י וְאֶחָד
וְתַתְקִיזון מִמְנֵיכֹן: י וְכֵן
תַרְבִּיכֹן וְכַמְנַשְׁתִּיזון וְכַרְשִׁי
וְתַרְבִּיכֹן וְתַתְקִיזון בַּחֲצוֹצְרֹתָא
עַל עֲלִיחֶיזון וְעַל נַכְמַס
קִרְדִּישִׁיכֹן וְיִחַזון לְכֹחַ לְרֹבְרִיכֹן
קָמַס אֶחָדֹן אָמַן יי אֶחָדֹן:

רשי

וְתַקְעוּ לְמִסְעֵיהֶם: י וְכַתְּבִידֵל אֶת־
דְּקִדְרָא מִתְקַעֲזון וְלֹא תַרְיַעֲזון: י וְכֵן
אֶחָדֹן בַּחֹדֶשׁ תַקְעוּ בַחֲצוֹצְרֹת וְיִחַזון
לְכֹמַס לְחַקְתָּ עֲלֵם לְדִרְבִּיכֵם: י וְכֵן
תְּכַבֵּזון מִלְחָמָה בַּחֲצוֹצְרֹת
תַצְרֵר אֶחָדֹם וְתַרְעֵתֶם בַּחֲצוֹצְרֹת
וְנַפְרֵתֶם לְפָנַי יוֹהָר מֵאֲבִיכֶם: י וְכֵן
וְנַשְׁעֵתֶם וְכַמְנַשְׁתֶּם וְכַרְשִׁיתֶם
עַל־תְּרִיכֶם וְעַל זַבְחֵי שְׁלֵמֵיכֶם וְהָיָה
לְכֹמַס לְזַבְחֵי אֶלְדִּיקָם אָמַן יוֹהָר

לקט בהרי

מכונת, ועוד יש ימור בסוף פסוק המסון (י) מרעה כספרי ונכס י"ח ל"ג) מן המקראות הימורים:
ישמעו למשעיהם. הרי לך מקשה גם אשר מרעה. אך הכל (י) ובקראו את הקהל וגו'. לפי שהוא אומר יהוה
לך למקרא העדה ולמסע את המנוחה"י) מה המקרא
עניינם: (ב) פי' יחל ששחם המנוח למען והמלוח
והם לא פלו להקדוה העין או פלו המלוחות למען
סמם כל המנוח היה למד ששחם היו המקשים במקדש
משה, ולפי"י דעם רבינו נמלך המנוח לנעים, כי מה שאמר
אמ"י והיו לכם למק עולם לדוריהם שישו הוא שאמר
מדבר במקראות ומנסעות אלה היו רק ממדבר, אלא קיומו
למטה, עם לדורות על כל עדה אלה עם נשעם הקדשם
הקדושים יהיו כהנים מוקשים במלכות (ולא במלכות של
משה שנגמרו) (כ"א"י): (ד) קרבן צער שיש לו זמן קטנ.
אלו בקרבן ימור בין דמה בין משה אין מקשים. שמה אמר
למדו ואלו מו"ל מן המנוח, ופי' יום ששחמם שמה אמר
נגלגם מעודיהם ליה ויהי"י. טו) פסוק זה לא כולל
המה קמיו"י אלא כלל המעודות, ולא מהנה למדיו ורונות
ושמירות, אלא דמהו וריון מרעה ב"י, ופרו' יה ופרונות.
מקשה זה שופרות, אבל מלכות לא כמה עם, ולמדיו
מהנה דר' ורונות ושפרות ומהנה מלכות כדל"ה, כמו כן נכל מקום דמהו ורונות ושופרות נעניו (ג"א):

מכתבך יקר מאוד
 תודה רבה על המכתב
 ופניתי לראש השנה
 יוסף דלה

מהם שנתא חנם, וכבר כתבתי הכנת ניגון מאחורי לפני פנימיות בדרשים הקורמים שהתחיל חרדים וזהו מפני, וזהו הכל משום שפועה הם נחלקים נגד ב' בחיני שנתא חנם, הפרד עצמו משראל לכך שלם בו סגולה ובסופה, ומכוסה יותר חסור הדין, וזהו היה בשנתא משמים כמו וזהו כנגד תרועה, ויש אשרי העם, שכתוב (תהלים קה) הפך לבו לשנוא הם שאינם צדיקים, אם יתחברו עם עמו, לכך פתח ד"י בסוף זה שהוא צדיקים שהם נקראים תרועה שהם מהיר על התחברות עם הצדיקים, אחים ורעים להקב"ה, וזהו יודעי לשון והכן היטב:

היבור, עם תרועה, כמ"ש (תל"י קכב) אמר ר' יהודה למה תוקעין בשופר למען אחי ורעי, א"כ גם הם באור של איל אמד הקב"ה תקעו פניך יחלכון:

ומהצדונים שנקרא אחוריים, ומשה כדי שיהיה נ' לבושים לנ"ן, ואפילו רבינו עליו השלום המשיך לישראל מצוה שהוא כדבור לכך כגון כ"ה, שפע מהפנימיות כמ"ש (דברים ה) עקבות שפתיו היו מששה, וכשופר פנים כפנים דבר ה' עמכם, ופרעה לא הוי רק דיבור ותחשבה, היינו אותיות תרועה היה לו יניקה מאחוריים הכרכה ובונה, א"כ חסד מעשה, לכך שהם חיונונים, כי פרעה לא האמין אמר ואני מעלה עליכם, היינו שיהיה שיש בה בעולם עשיה לקבל השפעה נ"כ כל הני מעלות, וזהו עליכם, שיהיו מאורות פנימיות, לכך אמד לא ידעתי כל הני לבושים שהם עליכם וכמה את ה', ששם הוי"ה הוא פנימיות, רק שנחשב כאילו עקרתם וזהו עשיה, משם אלהים, ויש ליוסף (בראשית

כ"ה) אחרי תודיע אלהים אותך, שהוא כתיב והרעותם כחצוצרות. כבר מאחוריים אחורי הדעת שהוא פנים, כתבתי והרעותם הוא לשון וזהו אחרי הודיע, והכן, אבל אם התחברות אחוה ורעות, שיהי אחוה העם מתחברים עם צדיקים, וזהו יודעי לישראל, כחצוצרות הוא חצי צורה תרועה, אז ה' שהוא פנימיות ישפיע עיין לעיל מה שכתבתי שם, וכשיש עליהם רחמים, וזהו באור פניך יחלכון אחרות לישראל או יוכלו לצוץ מלחמי ה', ואציג לפניך משל למך שמלך על

וזהו שפת ר' יהודה כפ' בא, בא כל העולם וזהו שקמה הארץ אין קול אל פרעה להכניע אותה, ואמר מלחמה וכולם יושבים איש אחת גפנו, עד מתי מאנת לענות, מפני שהוא והנה כאשר אין עוד מלחמה עליהם ואינם

כאורה מישור כדחלא דמאריהו כמה ויש בוחר כד ישראל עבדי עובדי אינו פנינדין דקייסו עליהו לעילא דכשרין יהיבין תוקפא וחילא כד"א (איוב ל) אם יש עליו מלאך לקב"ה ועל דא כתיב (תהלים סח) הני מלין אחד מני אלף, הנה כפל לשון עו לאלהים, עו חסד כתיב, שצריך למיך כאורחי ולמיסר פיקודוהו: לתשלים ולחבר שיתיה השם בשלימות הענין הוא למיך כאורחי הוא מזה לחבר ו"ה עם י"ה, כמ"ש ישעיהו שיעבור על מרותי ובוה שלעתיד יהיה (ישעיה יב) הנה אל מעבר מעליו שנאת חנם וממלא יש ישועתי, שיהיה חסד אל, או אכמה לו שלום עם כל ישראל וכוה אין מי ולא אפחד עוד מצדות גלות, לכך כי שיקסרג עליו למסה וממלא אין עליו עוי חסרת יה (יהו"ה) בשלימות ויהי שום קסרוג למעלה, אבל מי שמחזיק לי ישועה, ששם י"ה מתמלא ויעשה כשנאת חנם אם כן מקסרגין עליו הוי בשלימות, ולא כמו שהיו ישראל מלמסה כזה שאומרים עליו דעה א"כ אומרים שידה בים (שמות מו) עוי כפי"א מתעורר עליו קסרוג מלמעלה, חסרת יה ויהי לי ישועה והכירו דחלל הוא ככל הדברים אתערותא רק שם י"ה ולא יותר, שאו עיניו לא דלתא אתערותא דלעילא, ומעורר היה בשלימות רק כי על כס י"ה: השמן ובני אלהים שמקסרגין עליו ודגתא אם נשלמו ה' מדות ואיור כר"ה כדון, כמ"ש (איוב א) ויהי היום כאותיות ו"ה, ו' פעמים ו"ה ויבואו בני אלהים להתיצב על ה' גימט עו, והנו תנו עו לאלהים, וזהו ההוא יומא יום טוב דר"ה הוא, כמ"ש תוקפא וחילא לקב"ה והכן, אבל ח"ו כספור אינו דרכין ממנין שלוהין כד לא אשתכחו עובדין דישאל ברקא בעלמא לאשנהא בעובדין דבני נשא יאות, והיינו שיש שנאת חנם בישראל, ואתעבדו קסיגורין למיסק עליהו או מקסרגין זה על זה כאכס לשון דבני נשא, והעיקר על שנאת חנם, הרע וכוה מעורדין למעלה מקסרגין. שכל זמן שעדיין מרקך בינינו אינו ויש להתיצב על ה', כיון דעל ישראל יכולין להוציא את ישראל מהגלות, אתכנשו עליה אתכנשו:

התעורר אברהם יצחק ויעקב. ותרועה הוא יעקב שמחבר ומכריע שני רעים אברהם ויצחק שלא היה יצחק לבד ויתגבר הדין ח"ו, ויעקב מיהו שנהם כאחדות אחד, כך צריך כל אחד ואחד לייחד בחבירו ולכמל מהם

שביניהם:

רכב יוסף

לראש השנה

גני

עם מלאכי השרת, בני כנס עפרתי, בני
 גבלי, בה' רקמתי, בני עשאו נלם, בני
 נפתי בו נשמת, ה' הכניסנו לנו ערן.
 בשנות, ואם עשה תשובה מאהבה
 נעשו זכויות, וגם אם הרהר בתשובה
 מי נצטוו, וידי עבר, ויא נדון, ויא
 וצא בדימום, פיי גור דין של חסד,
 הוא אם עושה תשובה מרדה, ואינו
 עושה, רק שנחמה מנפשות שדתי,
 שהיה מור נעשה שונג ועור אפר
 שפר מעשיכם, היינו שהיו זרונת
 זכויות, וזהו שפר לשון שופר, ועור
 אפר הקב"ה אם לא תעשו תשובה
 עדיין רק שתהדרו בתשובה, א"כ
 עכירות עומדים אפילו הכי אני מנסה
 ונותניכם וכו', וזהו ברובם, והכן:
וְעַפְרָתַי והרץ המרש (ויק"ר ריש
 פכ"ט) כהורש השכניע באחד
 לחורש, הד"ר (מהלום קיט) לעולם ה'
 דבר נצב בשמים. הנה היה קושיית
 הנפוא ר"ה כט) כתב יום הנועה
 וכתוב זכרון מנועה ומשני כאן בחול
 ונאן בשבת, הנה ענין הזכרון הוא
 עיקר תקיעת שופר הוא לעור
 תשובה להאמין בני עיקרי הדת,
 מצאות האל ותורה משמים ושבר
 ועונש, כמו כשמתין המלך תוקעים
 בשופר ואומרים יהי אדונינו המלך,
 והיום אנו מאמינים שבוים זה כרא
 הקב"ה כל העולמות והוא מלך על
 כלם, ועל התורה שנחתה בקול שופר
 ועל שכל ועונש שיש בשופר חסד ודין,
 כי שברים הוא הינים כמ"ש (ישעי"א)
 ושבר פושעים, (שמות כג) שבר משבר
 מצבותיהם, והרעה הוא רחמים לשון
 אהיה

עם מלאכי השרת, בני כנס עפרתי, בני
 גבלי, בה' רקמתי, בני עשאו נלם, בני
 נפתי בו נשמת, ה' הכניסנו לנו ערן.
 בשנות, ואם עשה תשובה מאהבה
 נעשו זכויות, וגם אם הרהר בתשובה
 מי נצטוו, וידי עבר, ויא נדון, ויא
 וצא בדימום, פיי גור דין של חסד,
 הוא אם עושה תשובה מרדה, ואינו
 עושה, רק שנחמה מנפשות שדתי,
 שהיה מור נעשה שונג ועור אפר
 שפר מעשיכם, היינו שהיו זרונת
 זכויות, וזהו שפר לשון שופר, ועור
 אפר הקב"ה אם לא תעשו תשובה
 עדיין רק שתהדרו בתשובה, א"כ
 עכירות עומדים אפילו הכי אני מנסה
 ונותניכם וכו', וזהו ברובם, והכן:
וְעַפְרָתַי והרץ המרש (ויק"ר ריש
 פכ"ט) כהורש השכניע באחד
 לחורש, הד"ר (מהלום קיט) לעולם ה'
 דבר נצב בשמים. הנה היה קושיית
 הנפוא ר"ה כט) כתב יום הנועה
 וכתוב זכרון מנועה ומשני כאן בחול
 ונאן בשבת, הנה ענין הזכרון הוא
 עיקר תקיעת שופר הוא לעור
 תשובה להאמין בני עיקרי הדת,
 מצאות האל ותורה משמים ושבר
 ועונש, כמו כשמתין המלך תוקעים
 בשופר ואומרים יהי אדונינו המלך,
 והיום אנו מאמינים שבוים זה כרא
 הקב"ה כל העולמות והוא מלך על
 כלם, ועל התורה שנחתה בקול שופר
 ועל שכל ועונש שיש בשופר חסד ודין,
 כי שברים הוא הינים כמ"ש (ישעי"א)
 ושבר פושעים, (שמות כג) שבר משבר
 מצבותיהם, והרעה הוא רחמים לשון
 אהיה

יוסף

לראש השנה

גני

ששניהם יכולים להיות קיימים, אבל
 אם היה משפט לישראל לבר היה ח"י
 כליה, ואם אין ישראל אין תורה
 נעשה תורת וכוותו, א"כ זהו צדק
 ששיניהם קיימים, ואחר כך נעמים
 באמונתו, שכל העמים ילכו בשם ה'
 והאלילים כלל החלוק ומטילא יתוקן
 חבל:

כי חק לישראל הוא. דאחא שישי
 ב' כדחנות ישראל ועקב, ישראל
 הוא כחינה העליונה והצלחה ונקרא
 ראש, וזהו ישראל, לי ראש, ועקב
 הוא השפלה לשון עקב וי"ש (בראשי
 ג) הוא ישופך ראש, או ישופך, שיוכלע
 כבחינת ראש או ישופך, שיוכלע
 הנהש הם תקיפות, ואחא תשופנו
 עקב כשיהיה בבחינת עקב או ישבה
 ח"י למ"א, וי"ש (מהלים קלו) אם לא
 אעלה את יהושעים על ראש שמחתי
 היינו אף שאני כבחינת ראש שהוא
 שמחתי אפילו הכי כל מנחותי על
 יהושעים שתכנתו, וזהו כי חק לישראל
 וכו', והכן:

במדרש תקיעו בחודש שופר (תהלי'
 פא), רבנן אמרי חדשי
 מעשיכם ושפר מעשיכם ואני מנסה
 מעשיכם (ויק"ר פכ"ט ח'). הנה אמרו
 בנפוא שבעלי תשובה עושין מזדונות
 שגגות, ועוד אמרו וזונות נעשו זכויות,
 תני משום ר' אליעזר כמ"ה באליל
 נכרא העולם, וגם אמרין כאן במשרי
 נכרא העולם, בשעה ראשונה עלה
 במחשבה ליבראות, בשעה כ' נתקיעו
 עם

כי כאן בא לשפוט הארץ ישפוט
 חבל בצדק ולנסים באמונתו, על דרך
 דאחא דחסתי פנים של הקב"ה הוא
 אם מתעלם מהשם הרי"ה כ"ה בעצם
 והשפע יורד מהחלוקת, היינו אחריות
 שקודם הי"ה שהוא מרד"ה, הוא
 השפעה ברון ובצמצום וי"ש לפני ה'
 היינו האחריות שקודם השם, כי כאן
 כי כאן היינו לשון ככיה, כמ"ש בזהו
 נבי כי כאן השמש, ושני ככיות היינו
 חורבן שני מקדשים, לשפוט את הארץ
 היינו הקב"ה שפך חסותו על עינים
 ואכניס ועל הארץ שלא יכלה ישראל
 ח"י, ואמר הכתוב ישפוט חבל בצדק,
 ענה"י נקרא חבל, שיש י' ארצות
 וחבל הוא הארץ שאנחנו חולכים בה
 ונקרא ארץ, ונקרא ג"כ חבל על שם
 התורה שניתנה בה ותורה נקרא
 חבליו, וכתוב בני עריית חבל היא,
 ודרשו חז"ל חבליו יש בה בחמייה,
 וגם ישראל נחמיה כמלח חבל שקבלו
 התורה, וזהו ח' ומסיים כלמ"ד וזהו
 שמתחלת בני ומסיים כל חיינו
 חבל והכן, וזהו ישפוט חבל חיינו
 ישראל והארץ, שישפוט ילכו בנצלות
 והארץ נפרית ומלה, והוא צדק

הצי צורה, וזה בתוצרות הצי צורה, אכינו שר של כל עולה ע' עוקים, ואין לו שלימות בלתי חיבור עם חבריו הם שליבות הסולג, ושל מדי נ"ב ולהמיר השנאת הנם או ונושעתם ושל יוון ק"פ הכל כמר שנים שהיו מאוביבם: 1

וזרו מרמו התקיעה, אותיות תק"ע עולה ואין יודע כמה, באתה שעה י"ה, שאין אדם יכול לבוא נתיירא יעקב, אמר אפשר שאין לזה למדינה זו שיאוב את ישראל לקיים וידר, מסעם הניל, שודע יעקב אכינו מצות ואהבת לרעך כמוך רק אם הוא שכשביל שנאת הנם שיש בישראל עובד השם יתבי באהבת, כמו שמצינו נמסרו לאדם שהוא נ"כ נומר שנאה, כאברהם נקרא אברהם אהבי וזה ולכך היה יעקב דואג אסתי יסירו לענות גדולה שאמר אנכי עפר ואפר, שנאת חנם מעל ישראל שילכו מנלות וכן מצינו בכל מקום שהשנאה בא של אדם, אמר לו הקב"ה (ישעיה מד) מנאות, אבל כשהאדם בתבולית ענוה"ה, ואתה אל תירא, הוא כפל, לכתוב אל גיממי' סמא"ל, ובה הוא מכניעו, תירא, ולבאי כתוב ואתה, אלא הכונה דכשכל שנאת הנם מקרב הנאותה, כשיהיה ישראל אהדות אחד שנקרא והשם י"ה הוא אהבה דהם תרין רעין ואתה או אל תירא עבדי יעקב, אפילו דלא מתפרשין, וי"ש בוותר תקיעה הוא עולה ויושב אצלי אני מודיה, דא אכרדם שהוא תקע בו אהבה, ועל ובהו אנו עושין תרועה אפילו שר של ידי זה בא אה"כ שבבים, הוא שב"ר אדם שעלה כל כך וישב אצל הקב"ה י"ם, שהים הוא כנגד האומות שנאמר אל יאמר מי יורידו ארץ, שבדעתו (ישעיה נז) והרשעים כיס נגרש, שאם שנעשה כריע כביכול להקב"ה, לכך יש בישראל שלום הוא מודינת תקיעה בא התקיעה שניה, אפילו לזה יהיה אזי אין רשות להאומות לשלוט תק"ע י"ה, יהיה נתקע השך ממקומו בישראל, אבל כשיש ח"י שנאת הנם שהיה עולה, כמ"ש (בראשית לב) נמסרים ביד אדם, כמ"ש ב"ה פרי' ותקע כף ירך יעקב ופירש"י כמו פן וישב (דף לב). דכני שנאת הנם דכ' תקע נפשי לשון הסרה, כמו שהבטיח וישנאו אותו אתמסרו בגלותא דאדם הקדיש ב"ה ליעקב, וי"ש תרועה דא דאיהו שונא לישראל שנאת חנם וכו', יעקב:

לכך צריכין ישראל לכפל מהם שנאת ודנה הסולם שראו יעקב רומז לזה הנם, כמ"ש במדרש (ויק"ד פכ"ט ב') שראה שנאת חנם שנתגבר ע"פ (בראשית כח) ויהלום והנה סולם בישראל, הנה הדיבור נמשל לסולם, מוצב ארצה אר"ש בר נתפז אלו שרי כמו שע"י הדיבור יתנגז האדם ויכול האומות מלמד, שהראה הקב"ה ליעקב לילך ממדינה למדינה כמו בסולם שעולה

אחה וריעות, וזוה עיקר הכרה על בידך בודאי מחמת שהם באהדות התשובה לשמוע לקול מוסר הנביאים אחד, אבל כמלחמת ארץ ישראל, היינו כמ"ש (ישעיה נח) כשופר הרם קולך. האיובים באו לארץ ישראל למלחמה א"כ צריך לעשות תשובה שהוא הוא מלחמת הוכה, הוא הוכה הם תכסיסי מלחמה וזוהו כלי זיון שלנו הפאים, שאינם באהדות אחד, אם נגד הצד הצורך, ואמר הכתוב (במדב' ז) כן מכה העכירות נבראו משחתים ו) וכי תבואו למלחמת על הצד הצורך ותלכשו באומות, כמ"ש (ירמיה ב) אתכם, ופעם אחר אמר (דברים כא) תימרך רעוק, א"כ על זה נאמר כי תצא למלחמה, בלשון יחיד, וכאן (דברים כ) לא תהיה כל נשמה, שצריך אמר ובי תבואו לשון רבים, וגם שינוי לבעד אותם מתעלים כדי שלא יקסרנו לשון כאן תבואו ולהלן תצא:

← ובראה דהנה כלל גדול אם יש שלום בישראל ואין בהם שנאה חנם אין שום שפן ופעל רע שולט ה', אלא בשעתא דאילין קיימין על עליהם, כמ"ש (הושע ד) חבור עצבים דינא קדמאה דכולא מאן דלא יהיב אפרים הנה לו, כמ"ש בדרך הפלגה יקרא לשמא דקב"ה ודלא יוקרי כל זמן שהיו שפה אחד ודברים אחרים לא יוכל מדי הדין לשלוט בהם, כמ"ש חנם לת"ח הענינים, א"כ צריך לבעד במדרש (במד"ר פ"א ז') רכי אומר את הקליפות שנבראו, כמו שכתוב גדול השלום שאפילו ישראל עובדי ע"ז ושלום כיניהם אמר הקדוש ב"ה כתיב ובי תבואו לשון רבים ומתרגם כביכול איני יכול לשלוט בהם כיון וארי תעלו, היינו שאתם גורמים ששלום כיניהם שנאמר הכור עצבים ומעלים השונא בארצם משום שאינם אפרים וגו', א"כ הפסוק אומר כי תצא באהדות אחד רק בפירוד לבנות, וזה בלשון יחיד, כשישראל הם כאגודה שכתוב על הצד הצורך אתכם, שהוא אחת, היינו שאין כח להשונא לבא צר מחמת אתכם, לשון רבים, והתקנה עליכם רק אם תרצו אתם מעצמכם והרעותם, תראו לעשות אהדות אחד, ללחום, לכך כי תצא, שיצאו מארצם ויהו והרעותם, לשון ריעות ואחות, ללחום עם השונא ולשלוט שלל, וי"ש ויעקר שידיה כמחשבה שהוא ריעותא. רש"י במלחמת הרשות הכתוב מדרב, ואמר כהצורות, ע"י שאמר הרב שישאל לא המאו ולא בראו משחית' הגדול החסיד המנוח מוה"ר בעד שיתלכשו באומות רק עושין מלחמת ולה"ה פירוש כהצורות שיהיה כל רשות והכו, לכך אמר ונתנו ה' אלהיך אחד בעיניו כאילו הוא הצי גוף ויהוה הצי

בְּמִדְבַּר אֲפֹרֹתַי : בַּקָּמָר בְּעֵינַי פְּנֵיָי : בַּיְשָׁא בְּלָעִים אֲדִיתְעִילֵי וְיִרְאָה
יְת עִינֵי וְתִזְמַן יְת יִשְׂרָאֵל שְׂדָן אֲדִיתְעִילֵי וְיִרְאָה עֵלְיָן
לְשִׁבְעָתֵי וְשָׂרָת עֵלְיָתֵי רַחֵם נִבְרָאָה מִן קָדְשׁ יְיָ : ג וְנִפְרָה רַחֵם אֲלֵהֶם : ג וְיִשָּׂא מִשְׁלָל וְיִאֲמַר נָאִם לְ—
לְקַם בְּרִידָה רִישִׁי

כמבוגמתי: (פ) וישא בלעים את עיניי: (ג) בקם לכהבים ככה עין עין רעה (ישל, וברי (על ג' ז' א) עם כפר אמר וישא אל המדבר עניו פשוט שאלה אולם, ומה יהיה מסר אם ימתין ויראה אם ישתאל ועוד לגיל כספק (כ"ג צ"ג) ויקח כל שבע ומצב שכן למענו וליון מעורבין: ראה את שאלת אלה וראי הפסוק היה לו למור אמר וירלי משם שאין פחיתים מכוונין זה כבוד זה אלה ילך למור אכל מעבירי עולוי אלהים: עולה עין רעה ממאן, רוח נעוה ממאמר סוף ה' למי להלך ממכס', ונפס רחבה ממאמר עם ין לו בלק מלך ציט ווי (רא"ם): (ז) ונמר, לו אמרו רק שאין פחיתים מכוונים, משום שעקר ההתפעלות שצדקו להיות נהפך לנו היתה הלגימות יחירה שאלה בהם ולא נמוה ז"ל להצוה ולומר כפעול דוקא, ורצוי הוסיף שכל שצט נלצנו כי זה פשעיות משמעות הכמות והה ל"ג ענינו נלעגות עם הרעם אלהיה ורעויות צדוק הצטע ומשפחה ולרעה הקפוסה והמריצה נה

אור החיים

למד ומעורר למוני, והוא אומרו עניו לשון כעס על צדק אומרו (ל"ג) פני גלוי סבוא לשון עטם. ק"ה) צפירות אומרו כמלוס ונוי כמלוס ונוי והיתה רוח הקודש מצטלה ממחשבו ולומרה לא כמו שאלה חושב ונוי: **ב. וישא** בלעם ונוי. הולך לכושר שמו ולא סמך על אכריו כסמון, לפי מה שקדם לנו שיתחיל היו מצווצים בענינים ולא היתה עין שאלת כביס"א, לזה אמר ששאל בלעם ונוי פירות משא נישאמו כי הוא היה נציח שאלות השולס וממה נבוטה יחיה, ולזה דרקק לומר בלעם לרמוז נישאמו עין שאינה צולחו אלא זו ומה העיר שצמחמה הנצולה שבחמו מדרב, ומה הכוונ לאלות ישתאל שריו נפחתיים שרונה ומרד בשבט נשמתו ומשב עבדו ויחבר להווח טוג ויברך את ישראל, והרוע הבמוז כי לא עשה זה מלואו ומלכו אלא לפנים הוא ששפה את הדבר הזה שמשב לרמות נבית לצות, וחולו שדעמו היתה עד שחולו כי המלאך להסיר חכה משני לדבר כחשבו ואלו ימשוב ממחשבות להחמסם כמדר הכרעה

והליל רשמו שאין הס"ת שמי שישל ומסור פניו אלו. (ד) הלא כפר אמר וישא אל המדבר פניו, ומה היה לו לממור ויראה את ישראל ונוי. (ד) ומלה ח"כ הקפוסה ית עם למדבר פניו מלה הוה. (ד) וכי נשעל אור בריו

בְּלָעִים וַיַּעֲלֵפְר וְאוֹל בַּמִּזְבֵּחַ: כְּדֹ א וְיִרְאָה בְּלָעִים כִּי פִי מְרִיבָה: א וְתִזְמַן
יְת יִשְׂרָאֵל וְיָא שְׂרָאֵל וְיָא תַּחַד בְּפִי בְּיָמֵי
אֲשֶׁרְתִּין עֲמָרְמֹת נִחְשָׂא וְשִׁוּי
לְקַבְיָה עֲנִיָּה רַעְבִּיד יִשְׂרָאֵל
לְקַרְנָת זְחָשִׁים וַיִּשְׁתַּ אֲלֵהֶם: כְּדֹ
רִישִׁי

על ידי פסוק, ומפיר שיהיה על ידי קולנו שכל הפסוק, ולזה רחלים וליון יירדעם מה רואים: (פ) וירא בלעים כי מסוק בלון שכל החיים אינם ירדעם מה רואים לא יחסוך לקולנו: ולא הולך בפעם בפעם כחשך (נד"ס): (א) רצונו לומר שאין כוונת מלמד זה אלא על גבי הפסוק וירא וירא שירדעם ומה לו עם הריון, שכל טוג נעניו ונרדס וראי שירדעם ומה לו עם גרמת הפקד"ה, והם הפ" טוג נעניו ונרדס לו עם ראה ומן והוא אמו אמת, שהיא אמר לו כי ברוך הוא, לקלס לחייר עונותיהם: והקללה על הכרתי ומה שפתיים וההיו ענה אלק הפ" שאלה כי רק לנרד טוג ונכוסו אופן לו יסכים על הקללה: (ב) פ"י נפומ (רש"ס), וליון נמשים זה מלכוון ימיש וישוף, שא"כ אין לו הכנה ומפיר (במ"ד): (ג) שאל"כ למה עם אל המדבר פניו ולמה לא שמת פניו ממה שאלה כי טוג נעניו ה' לנרד, ומה מוטלמה לנגי קולנו ישתאל ולמה לא אמר וישא אל ישראל

אור החיים

שכל למונתק"י) ולא חקצני משום: (כד) **א. וירא** בלעם כי טוג ונוי. ולדבריהם ז"ל יחצאל לשון ריפור כדרך שפירש זוהר (ח"ג ר"ה) כפסוק חצניו מוח במדבר לשון ריפורי, והכוונה לפי שכל העשר נסוינות שיטו ישתאל את התקום היו ברצינה, על ים סוף, נעגל, צמחאותינים, צמחגלגלים, נעוה קרמ, מוי מרצינה וכו' כולם היו מועטאים ברצינה, ומשב כי כוללות ישתאל שריו לנרד פניו ימלאון רצוים מבמות המדבריים ודרך עם יקולל עוד ירצה על פי דבריהם ז"ל (וח"צ ק"ג) שאלמו כי המדבר הוא מקום טמון ס"מ הרשע, ומשוחן לעורר כומוותי, והוא אומרו וישא אל המדבר פניו: (ו) ששם הוא רעש הקליפה ס"מ ומיולימו שונאי עם בני ישראל ורקק לומר פניו: אולי שחשורר הקליפה כאלמנות הכעם כדרך שחשורר הקדושה בשמחה וצלג טוג, כי כל רעה והוא וישא אל המדבר פניו פירות לראות מה

אור בריו

בצדו ומלואו אמר אולי יסבי נעניו אלהים להחמסם ומהם קטמו לו. בצדו הולך וירא מהה טוג פניו ה' ונוי. עניו ה' שיהא נענמו נכנס ולא בלעם. בצדו ומן המזנים נמו כפרות פניו. (ק) אכל יחמ טוג היה שרית כולל. (א) ומה שיצטנו לנאון ה' צ"ג למשום להברך ופסוק עומ' ומתקוף והליל יירח בלעם ונוי ולא אלק לקחמה ה' רלי (ב) שמת כשעל שריר נמשך וכו"כ מן ה"ה הפ" יחם אל המדבריים פניו. (ג) אל מי שבתן כמדבר. (ד) לקללם

שפח

במדבר כד בלק

אור החיים

בדמיון, וכמעט שכל שבע יש לו סדרה בפני שקדמו שלא היו ממני, ופירש מי הוא המדבר עלמו, או ללד הזכות שיש לאחד יותר מחציתו, או דברים אלו כדי שיוחקו לעולם מי בעל דברים, לפי המצוי, גם רחוק בקשר כי דברים על פי ואמר כי סימנים בדרך אומרו במשנה (פאה פי"ז דרובים ז"ל כיצ"ט) שאמרו שאלמנטות שנסבדו מ"אל כל זאת שיש לו שם וכו' בשמו וצמטשו ישאל נדרך זה כל שבע בפני עלמו"י) שכה וצמקומו, כנגד בשמו אמר לנו בשור, ואמר לנו ולא עוליהם שכינה ונעשו מרכבה לה, וכואו מה שדקדק לומר ותיב עליו רוח אלחיים"י.

ג. די"א משלו וגו' לאוס בלעם וגו' ואוס וגו'.
 נריך לדעת למה הולך לומר לאוס בלעם ולאוס וישא מאלו. עוד מה לורך לומר לאוס בלעם פשוט כי פיו המדבר, עוד למה הולך להודיע שם אציו בלק, עוד למה הולך לסמו עלמו בסימנים שצנפו, גם צמאמו שומע וגו' מה נחמון צוה, ואם לשנה עלמו למה לא שנה בפעם ראשונה. אכן לפי שער עשה היות מדבר מה שיש בו כי צפוי הפך לזמן שהציוור היות יולא משו בעל כורחו ועמה ללד שיסכים הוא על הדברים היואלוס מפיו כללו הוא לומר אוסם מרלנו הפשוט, ומדענו צוה גם כן שאם יקול יצא מה המדבר ויבדק"י) אלל אם יבדק לא יבדק מה המדבר"י), ומה גם לפי מה שפירשתי בפסוק וישא אל המדבר פניו וגו' צפוי"ט כי שחמון להכשיר עלמו לבדק ישאל, וישיב הכחוב על זה בדרך וישא משלו פירוש כמשל שכול ממנו ומדעתו, וזוה וישיבו דברי ר"ל (פסוקיון ק"ה) שאמרו שהוא אמר כחוליס וגו' בקש לנחמן כחל שפוסק צימות החמה וכו' רוח הקודש משיבו לא כמו שאמר אוש לא עטיו פירוש ככה שאינו פוסק והולך, כאליס פירוש שכה מעולוליס ועקרים ממקום רוח הקודש משיבו נעט כי וגו' וכן כל דבריו הם צרכה שפנימיוסה קללה, ואם כס דברי רוח הקודש למה שאמר דבר שיש בו דופי, ללא דואי שכה דברי עלמו. ולזה אמר ישא משלו ויחמר גלס בלעם פירוש דברים אלו הם משלי ואליס כשאר הדברים רמו למענומחו מלמן בצורה, שחוס העין שפקה

אור ברור

שאלה אמ ישאל יהיה עליו השאלה השביעית. ר"ב ומדע עליו איני פורש על בלעם. ר"ב פי' גדלו מין ומספר כל שבע לבדו להשכלת השביעית. ר"ב פי' ממנו ליעוט שהיה ביניהם. ר"ב ולא אמר ועליו רוח אלחיים, שר"ל עיי' ששוק לשבטו עיי' 'ומה"י עליו היות מדשה. ר"ב ולא יהיו מוכרסם מלח כי צ"ה. ר"ב ויהיו מוכרסם דוקא מלחם, וצרכה זו יהיה פנימיו קלה. ר"ב פי' כי מינה שחוס יש בו כי פירושם, עין רש"י, ולי' הפירושם עובל למד בו המצוי. ר"ב פי' מלך וכו' שיש בו צלעם מלחיו, ופי' בלעם צוה מה בלעם עיי' שהיה פני.

אונקלוס

במדבר כד בלק

סתייה ואמר אימר בלעם בריה בלעם בנני בער ונאם הנבר שרתם בעור ואמר נברא דשפיר קו"י: הצי"ל ר נאם שמע אמריאל אשר יהיו מן בלעם שרי קו"י שכיב מיתוה שדרי יתוה נפל וגלוי עינים:

רש"י

בלעם"י שאל יקלס (פס - פס): (ג) בנו בער. כמו שנט לבטני: (ח) ר"ל לא שלבו רוח עובדה בדברים (מה קיד"ח) למעטיו מיס"י, ומדרכ למדה שניהם היו קדושים כמו צ"י פנימיה הראשונים דמתי בה וישב דבר גדולים מאלוהיהם, בלק בנו לפי אציו בנו הוא שאלמו ענמי' שאלמו ראויה אלנו שמישרה עליהם שביניה. צמלכות, ובלעם (היה) גדול מאציו בצניחות מנה כן שאלמו ענמי' שאלמו ראויה אלנו שמישרה עליהם שביניה. פרס"י היות (תמי - סוד"ה ק"ה): שחם העין, עינו והעני על זה שהתחיל לבטנם מה עינו אילין יעקב וגו', בקורב"י"י ומולח למן וזמר שלה נראה פחות, ויחפר רוחו דעמו ולעו האמלה הרשעה ועשה פי הווייה ולשון משנה הוא (פי"ו סי"ג) כדי שיסמוס"י ויסחוס רמס וצנהיה, עד שגמר והעני לקילו (רא"ש): (ט) ויוצר (פס"ג - סוד"ה ק"ה) אמרו (מה סי"ג) לפי שאמר מהס כר נמפרס לעיל פסוק כי"י י"ח אלל בלק בנו לפור, ומספר את ריבנו ישאלו בהקב"ה וישב ומוזה פשוט כר נמפרס לעיל פסוק כי"י י"ח אלל בלק בנו לפור, רביעיותיהן אל ישראל מתי תבוא ויפסה שגולד להדיק שנה לפעמים הוליו' צממיות ליטוח השלן, ומירוחו בנו של ממנה, אמר בלבו מי שהוא קדוש ויפסחי קדושים צעה: י' לשון חז"ל הוא צ"ס פרס הוא חזי מנה, ותן ויסחל דברים בלג"י ועל דבר זה וסמח הכתי"י כמו הסמח הריח פחות מן הקדן, והוא פרס מן מה, ולמת בלעם, ויש מפרשים שחוס העין פחות הכתי"י כמו טלד מן מה פרס, וכן הון קטן מלוי רוח פועמם שחורג לווקלוס, ועל שחומר שחוס העין ולא אמר שהדורות מתמעטים, ותלן היה לטקן שהריח היה גדול מן שחוס הכתי"י סחומה בלחם מעיניו היות וצמר ריבנו לומר זאת הוא, ולא בעקן לעיל, המשם שכלן (מה ק"ה): (ז) נפל וגלוי עינים. פשוטו וצמר ריבנו לומר זאת הוא, ולא בעקן לעיל, המשם שכלן

עין שחוסה - וסוקה.
 מי שהוא מין מבלעם, והסדרה נותנת עליו מין המצוי חו"י ימירה זו, ותמנו בשמע לבלק (מ"ל), עוד אפשר לעיל גבי בלק אמר זאת בלעם על בלק שגלג בו צפר, משל"י בלק אמר בלעם בלעם בענינו על עלמו, וחלח היה התייב על להשמיענו, שאל מה לנדר אונקלוס ונתמו על אונקלוס, וכן הוא דעה שיהי עושין עלמו גדולים ממנומיה (בי"ב): (יא) ויש נחמיס נקויה, ויהיו קן, שפי' קוליה נקב, וכל עין נקויה היא ונידלח שם שחור מוחן משחם שצמון העין ודרך שם נעם האורה ותלל הראיה, אלל שעין אל בלעם היה צולע למון והיה הנקב גדלה וניב, וזה נשחם ראייה עיי' והיה שחם עילוי: (יב) אם היות ישראל דר אל י"ן שחוס נעטו דר בו והודיעו צימדקת ולא יחורו נכרהה חסור היות השחם משט שהיו נכחו דודשו שהישראל יהיה ולא מרחה לפתחו לבקו ולקוחמו, ונריך ליהיו הגוי יחידו הנקב וחיבש (מיט) הסחמה חסור ופירש"י אם שיה דר עיקר הענינים נקב צממיות (פי"ט) הצניעות ויחורו יסחוס הנקב וחיבש (מיט) הסחמה חסור עכ"ל: (יג) פי' עשה לינחם וצויה שהשנה נעתי: (יד) פי' אמת מה שאלמו חו"ל שחומה היה בלחם מעיניו, גם אמת שחלף נשעו וזח (מן מקבלה צידיה), וס אמת שחומה שחוס פירושו נקב ופחות כמו שאלמו, ואפס"י אין לורך להוליו הכחוב מפשוטו, שמשלר ותשנה את עלמו שעיני פחותה ואינה סחומה, אודעה, יותר פחותה משאר בני אדם, שפחותו ויאלו לו כס דברים שחמומו ועלמו משאר עין עין אדם וכן חגמומו אונקלוס י"ל דשפיר חו, אלל משאר שכל דברי רך מעיני אמת ושמיטע עינו השניה נשעו שהשניה חומה יהיה למרי (מ"ז), והא דבתי ותלוי, עיני"ס היינו מה שהיה צממלה (חוס"י):

אור החיים

ענינו כלומרם ז"ל (חומ"ג ר"ח) שבוה בולך אלל בדבריהם כמה יגיעות נריך לדבר, וכנגד כה שני טוח ועובל ושם קכח כחוס הכומלח ונחפסחו ענינו אמר הקניכו כי לסיבה היודעה אמר נאם שומע צממחרות וצמופלחות אמר כמה יגיעות כלומר אמרי אלל, וכפל לומר אמרי אלל ומחוכו וגו' כנגד כי

הגיעו ב) טומא באחת מעינו פטור מן הדיארה, כי האדם צריך לפקוד עיניו. אחד להסתיר ל על גבהת הכוהה ב"ה הדינו בעבודת שוכני בני חומה, והשני לכוהן קטנת עצמו ער אשר יעמוד בחיל ויערה ולקיים לפניו נעמד בדיארה ופסחו:

וזה שהחזיקה התורה לא תזבח לה' אלקיך שור ושה אשר יהיה בו מום, כי שור לשון הבמה שמורה על הסתכלות על גבהת הכוהה ויתברך, ושה, מורה על קטנת האדם, שצריך להיות מוכני ושפל כמו השם, ואם הוא בכחיה, אחת לבנה, אז נקרא אשר יהיה בו מום כל דבר רע כג"ל, רק יהיו חזיו מביט על ראשו:

וזה שיוצא האדם את ערכו הנמוכה אל החיל מלעמוד לפני ה' ולעשות רצונו, כמיש הכוהה ויביט, א כי תצא למלחמה על אויבך, הוא הצעיר שאינו מרחם על הכוהה והוא האויב האמיתי, וראת סוס ורכב, הוא רכב ונזקבא שבקליפה שנתגבדו על ידי מעשיר, עם כל זאת לא תדיא מהם כי ה' אלהיך עמך, כי ימינו פשוטה לקבל שבט ועוד דלים, וכמאמר הכתוב ושם ג, ט שפע ישראל אתם קדבים היום למלחמה אל חירוא וגו', ופירש רש"י אפילו אין ככם וכות רק שאם אימרים שמע ישראל אתם נצולים, וכן יהיה כלב אדם לומר לעצמו כל זמן שנשמת ישראל בקרב מוכתב אני שיקבל תשובתי, והגם שעשיתי י חזק בעיני ה' ער מאור חסדו ואמתו אל יעזובני:

וזה"ל מהו הכתוב ורך המשובה כאשר תעל המשובה חושב את ררכיו ואשר פנים וי"ש כי ימצא כך איש אשר יעשה את חזק בעיני ה' אלהיך לעמוד בדינתו, כי עיקר החזקון מה שפגם באות בריית קורש, הן בריית הלשון מה שפגם בלשונו לומר רכבים בטלים ולשון מה וליצנות ודומיהם, והא"י ז"ל כתב כי טומאת דברים בטלים הם כדמות נשמה אל גוף הקליפה הנעשה מקרי לכסלה, ונפרט מה שפגם בברית

הצריך לפתוח בני אדם ולהתלים בריש המטא וזה ואח"כ הוא מתגמל ועושה מצוה או לומר וזה ואומר כלבו שנתכפר לו העבירה ער ומלאנו לבו לשוב לעשות חזק, ולכן החזיקה התורה מודד חזק כי הוא בעני שורה המאור עניי כלבים, כי לא כן חזב שכד מצוה לחזק וענוש עבירה לחזק, ואין העבירה מתכפרת רק עם השוטה האמתית אשר על ידה לא ישוב עור לכסלה:

וזהו יש עור מכשיל על חודך, הגם שאדם מתחיל בראוי ומתחיל לשוב לה' והוא תפול איזה תפלה כדאוי או שלומר קצת תורה ועושה מצוה לשמה, כפתע פתאום היצירי בויער בו כמתור בנסות רוח ונא לדיד גאות חלילה ולחמת ה' מתקלקל כל דרך טוב ואמרו חז"ל שפיר ד, כל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה, וכן החזיקה התורה כאן לא תסע לך אשה אצל מוכה ה' אלהיך ולא תקים לך מצבה, לך דייקא, דהיינו אותה בעצמו ובמחשבתו של גאות נרמית כאשה וכמצבה אשר שונא ה' אלהיה:

וזהו דרך העבודה הנכונה להסתכל המיד על גולת המים וכל צבאם, ומכילם עיקר רצונו ושני השמים וכל צבאם, ויטולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יסוד ויזכור את עניו הרע ויעסוק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק הלב וערבה לה' מנחתו, וכל זאת צריך לומר שפליחו והמאור מילי קודם ולהנכי ולהיות לו רוח נשברה, ועל פי שני אלה הדרכים תכון ועבודה לה', אמנם מי שמתפלל ועובד לה' רק בנחשבת גולת הכוהה ואינו מקיים את עצמו אשר על ידי כן הוא מנוגה ברוחו לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצות, או להיפך מי שמתפלל על עצמו שהוא איז ואפס, רק שהוא בנתינת מדה שחורה שמתמקד כל כך עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע למחלתו, ואם כן למה יתפלל כהגם, הנה הוצעת ה' גם שנייהם, ועל זה אומא בסוף ספר תיקוני זוהר רק ויטו מאמר חז"ל

נקרא חזק, מלשון מורים מכלל רפליגי, כי במקום שאין פלוגתא לא שייך לשון הוראה, רק במקום רפליגי או מכוונה בלשון הוראה, כלומר אף על גב רפליגי יש לך מי שמורה ברוב, וכן במלכות הבריא ביה ראהי בהור, הגם שיש כופרים בא"י ומכחישים ואומרים לא הוא, מכל מקום איה אמונה דיליה פירוש כנסת ישראל מאמנה בדתו ואומרת אתה מלכי לעולם ואין וולתך עפ"ל, ולכן נקרא חסדי דוד הנאמנים, לשון אמנה, ונקראו לשון רבים, הגם שציוק אמונה היא בהור כג"ל, מכל מקום מסתמא איהו אמת משפיע בה חזק ועושה הרושם שתהיה מאמנה בו, ואו כלול הנצח בהור, ולכן נקרא חסדי דוד הנאמנים, בלשון רבים, וזה היתה הכנסת הנביא אם יטו אונם לדבר ה' והמורד בהם הדינו תלקיא מלכות כג"ל, או יזכו לחוות בנעום ה' לעלות למעלה למעלה תכין:

וכן האונים ונקבי החושים והפה, כי ה' חליל רגולגלגתא הם נקראים שריים לנפש כנודע, וזה ככל שעריך ולשפוט את עצמו על כל מעללי:

ואמר הכתוב לא תטע משפט, דהיינו שלא לעות חזק ולאמור על מעשה רשע כי הוא עושה צדק, מפני כי המשובה המספס שיעושה למטה הם הנהגה למעלה למעלה להוציא המשפט לאורה בראש השנה כאשר יבואו בני האלהים להחיצב על ה', וי"ש ושפטו את חזק משפט צדק, וכן צדק צדק הדינה, היינו על יד צדק ולחמת הדינה צדק דלעילא ויצא לצדק דנינו:

ואמר הכתוב ולא תתק שתי, דהיינו שדרך

שכינה הרצון המתעורר בשם נפש שהיא מדה מלכות, הנשית להם שיכרות עמיה בדין צדק יסוד עולם ויקשר אותם לחדם, ואח"כ יותר יעלו מעלה מעלה לחסדי דוד הנאמנים המלכות על בחינת שוקים דאינו נצח והזד מרי פלגי גופא, וקראם הנאמנים, על פי מה שנקדים בשם הגאון החסיד קודש ה' מתוריי לוי יצחק במאמר הוחזק איהו אמת ואיהו אמונה דיליה, כי אמת הוא חזב שאין לנסות בו ימין ושמאל, כי חזק הוא חזק ובסוף הוא כסף, אבל אמונה נקרא חזק שאפשר להתחיש ולומר לא הוא, ואף על פי כן הוא מורה ברוב הוא מחמת אמונה שבקבו, והנה איהו בנצח ואיהו בהור כנודע, לכן בנצח שאין שם אמתה להתחיש נקרא אמת, אבל בהור שהוא משכן המלכות ומתאחזים החיצונים:

וזהו מי שמסיר המסך המכרייל נקרא המאמין כי אמר לנו אדמו"ר הגאון מהר"ב זצ"ל כי לכן שופטים ושופטים חזקו לך וגו', הנה הפרשה הזאת נקראת המיד בהורש אלול אשר חזקו העת לכל איש שישבו לכוהנו ונסלה לו מחשבתו אשר חסא כל השנה על ידי חרטה וחרתו המשובה ונכח ומספר על עונותיו שיעברו ראשו, וכל כך צריך להתמקד ער שיתגלה מצפוני לכו לפני יודע תעלותות שלא ישוב לוח החסא לעולם והוא יעיד עלי, כמי"ש הדמכ"ס ז"ל בהלכות תשובה פ"ג ה"ט, וכבר כתבנו שזה כוונת נוסח המעלה והחזירנו כמשובה שילימה לפניך, לפני דייקא כג"ל, לכן הוזהרה התורה שופטים ושופרים, כי הם נקראים עיני העדה, וכן יש לאדם להצטיר על עצמו שופטים, הם העינים שילי לנכח יניסו על דרכו ולפעל מעגל נתיב.

בעבודת האדם השפל, ובכל זאת צריך לכוון שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכניע ולהיות לו רוח נשברה, ועיף שני אלו אלה הדרכים תיקון העבודה לה'.

אמנם מי שמתפלל ועובד לדי רק כמחשבת גלות הבורא ואינו מקטין את עצמו, אשר על ידי כך מתגאה ברוחו לאמרי, בורך השם אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצות, על זה איתא בסוף ספר תקוני זוהר הק' רמז מאמר חז"ל (מניג טז) סימא כאחת מעיניו פסור מן הראיה, כי האדם צריך לפתח עיניו, אחת להסתכל על גבוהת הבורא ביה ודעונו בעבודת שוכני בתי חומר, והשנית לזכור קטנות עצמו, עד אשר יעמוד כחיל דערה ולקיים לפניו נעבוד כיראה ופתי, עבד הקדושים כתכלית הקיצור.

עיי"ש. ונמצא כי הן עצמן אלו הן מרות של בלעם הרשע שדומזים לפניו נפש רוח נשמה כניל (מי').

זוה שאמר רש"י ז"ל כאן רישא בלעם את עיניו כו', והרי יש לך ג' מרותיו עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה כו' עיי"ש, ור"ל כוה כי היה נפגם מצד נפש רוח נשמה שלו והיה נגרש בטומאה, ולכן רצה הקב"ה שיברך את ישראל, כי שגם מצד שורש הסט"א והטומאה יתברכו נ"כ, והסט"א יסכים ג"כ לטובת ישראל, וזה שאמר וזהו עליו רוח אלהים, ר"ל שהיה השראת השכינה על ישראל ועל ירי זה ברכם וכו"ל, והבן.

* * *

וישא משלי יאמר נאם בלעם בנו בעור ונאם הנבר שתם העין, וכמס' סנהדרין (קט) בלעם סומא באחת מעיניו היה, שנאמר שתום העין, והובא בפשו"י ז"ל, יש לומר בדרך הרמז לפי מה שכתוב בסת"ק עבודת ישראל פרשת שופטים וזה לשונו: והנה דרך העבודה הנכונה להסתכל המיד על גלות הכורא ב"ה, אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם, ומכלם עיקר רצונו

* * *

נוק' דו"א, רוח מו"א, נשמה מאמא, נשמה לנשמה שאמא יחידה מא"א כנורע מספרים הקדושים, ותכלית האדם הוא לחקן נפש רוח נשמה שלו להמשיך עליו נפש רוח נשמה הקדושה, כי על ידי המעשים טובים שעושה קונה נפש הקדושה, ועל ידי דיבורו בתורה ותפלה קונה רוח הקדושה, ועל ידי מחשבות קדושות קונה נשמה הקדושה כנורע, וזהו כל כללות עבודת האדם לתקן נפש רוח נשמה, וזה שאמר מי שיש בו ג' מרות הללו עין טובה, רומז לנשמה הקדושה, כי עין רומז לתכונה כנורע סוד חכמים הנקראים עיני הערה, ונורע כי נשמה לנשמה הוא מסוד החכמה כניל, וכן מביאר בחק"ו הובא בקהלת יעקב כי עין רומז לכיפה שממנה סוד הנשמה כניל עיי"ש, הרי זכינו כי עין טובה, רומז לתיקון הנשמה הקדושה, ורוח נמוכה רומז לסוד תיקון הרוח הקדושה, ונפש שפלה רומז לסוד תיקון נפש הקדושה כניל, זה הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ומי שיש לו ג' מרות אחרים שהם עין רעה, רומז לפגם הנשמה כניל, ורוח גבוהה, רומז לפגם הרוח, ונפש רחבה, רומז לפגם הנפש, הרי אלו מתלמידיו של בלעם הרשע, כי פגמם כנפש רוח נשמה נרחבו מן הקדושה אל הטומאה ח"ו וכו"ל.

ויש לומר גם כן כי אלו הם גם הן מרות שאמר שם (פ"ז כ"ג) ר' אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם עכ"ל, והם הם עצמן אלו הן דברים שהם פגם נפש רוח נשמה, הקנאה הוא עין רעה, כי מי שיש לו עין רעה מקנא לכל אחד ואחד, וזה פגם הנשמה כניל, וכן והכבוד הוא רוח גבוהה כמובן, והוא פגם הרוח שמשכנו בלבי גי' כבוד, והתאוה הוא נפש רחבה, וכמ"ש הרע"ב בפ"י נפש רחבה, ור"ל שמחאוה לכל דבר עיי"ש, והוא פגם הנפש כניל, וכמ"ש במא"א (מפ"מ ט' א"ב ט') כי תאוה במ"ל שממנה סוד הנפש כנורע

לדבר מה שנתן השי"ת בפניו, לכן לא יתכן לחדוש פסוקים אלו שהיה כוונתו על קללות, כי הרי לא אמרם כלל מרעתו, ולכן לא דדשו דו"ל כן רק על ברכות אלו שאמר בפעם הני שאלו אמר מדעתו וכו"ל. ונמצא מוכן שפיר למה לא דדשו דו"ל רק אלו הפסוקים, ויזכר ג"כ הפסוק הנ"ל ולא אבה ר' אלהיך לשמוע אל בלעם, ר"ל בפעם האי' הוב' לא רצה לשמוע כלל שידבר מעצמו בבחינתו רק מה שנתן בפיו לדבר, אבל הבחינה נטל ממנו וכו"ל, ויהפוך ה' את הקללה לברכה, ר"ל אף בפעם הני' שנתן לו הבחינה ואמר מרעתו ומעצמו הפך ג"כ השי"ת את הקללה לברכה וכו"ל והבן.

אמנם כדי להבין זה למה עשה כן השי"ת נתן לו ענה בפעם הני' הבחינה ושיבוכם מרעתו, י"ל כי השי"ת רצה בזה שגם בלעם הרשע שהוא מקור הסט"א והטומאה כנורע, גם הוא יסכים לטובת ישראל ולכוננתו ויברך אותם, והענין האיך היה מקור טומאה, נבא לבאר מ"ש דש"י ז"ל והרי יש לך ג' מרותיו עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה עכ"ל, ונראה לי פירוש דבריו בהקדם לפרש המשנה אבות (פ"ט מ"ט) כל מי שיש בו שלשה דברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים הוא מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה תלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה תלמידיו של בלעם הרשע, מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונחמלין לעולם הבא שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת כו' עיי"ש, ור"ל פ"י הענין כי הנה נודע כי שורש האדם הוא נפש רוח ונשמה, נפש מעשיה, רוח מצינה, נשמה מביאה, וכן בעולם האצ"י עצמו נפש ממ"ל

בלעם אלדקדקי ויסקו לדהבקה: י וילקח
 מלאכה וילנה עבדו ויעמר במקום צר
 אשר אירדה לנשות ימין ושואלו:
 ותרוא האתון אתמלאה וילקח
 ותרביק תחת בלעם ויהרואה בלעם
 ויה ארתארתו בפקול: והפתח וילקח
 אתפיו האתון והתמר לבלעם בלעם
 עשיתי לך פי דהבתי זה אשר
 רגלים: כס ויאמר בלעם לאתון פי
 דהעלקה פי לו ישיחך ביה פי

לקס בדי

רשי

מה לאו כל פועל יואל למתים ואין דגוש בלמה שפעה
 ולא נפעלה (בא"ד): מהן בלן כמה מירוקים
 המונעם מנמנן מן הענין (א) הופך אית למ"ד על מות
 בעור הממר, וכן מהנהו לפעמים למסור לנשות האתון, (ב)
 אמר "עוד" או מירמזו אל מותם ויאמר, בלעם היה במלח
 עד ענה למחיו ונמה ענד לפניו, בלעם היה לפני ומהו
 הופך עוד לעבדו. (ג) אמר לפני לעמור בלעם פתחו לעבד
 מלפניו או לעבדו על פניו, (ד) לא בלעו בפה המלאך בלע
 ולעם בלע אמרו בלעו מההיג, אין זו הצוה האל, בלע
 נעמם להיות לפני נמקום אחר הומכ מוכמד לו (רא"ש),
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ה) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ו) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ז) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ח) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ט) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (י) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יא) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יב) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יג) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יד) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (טו) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (טז) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יז) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יח) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (יט) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כ) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כא) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כב) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כג) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כד) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כה) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כו) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כז) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כח) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כט) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ל) - כס:

להפתח דהדה: י ויעמר מלאה וילקח
 בפקול דהבתי מור וקור
 מור: כ והתרא האתון אתמלאה וילקח
 ותרביק אתמלאה ויהרואה בלעם

לקס בדי

רשי

מדת הכתמים להילחם במרד כי לא נמסוהו זה על מלאך
 המות הממשי הוא (מ"ל): (כ) הם שפרו בלחם
 כפסטי ומנסו הפך כי נתיץ עלו ומפל הוא ופי מלי מדיו
 כדלמדה הם לעשר"ל לא ממו נפסולה כלי שנישו יקראו
 נקממם כי נמכר דוקה (אורח"ד): (כ) בלען מויל
 נקראו דרכים קטנים סוללים צין השדות והמרים "שעיל"
 והוא לשון חמתי, א"י דעם האנקולום ז"ל שמשול בלען
 בעיר הוא דרך קון זמר, וכמו האנק עובד ז"ל אין ריש לו.
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כא) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כב) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כג) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כד) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כה) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כו) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כז) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כח) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כט) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ל) - כס:

לדבקה דהדה: י ויעמר מלאה וילקח
 בפקול דהבתי מור וקור
 מור: כ והתרא האתון אתמלאה וילקח
 ותרביק אתמלאה ויהרואה בלעם

לקס בדי

רשי

מדת הכתמים להילחם במרד כי לא נמסוהו זה על מלאך
 המות הממשי הוא (מ"ל): (כ) הם שפרו בלחם
 כפסטי ומנסו הפך כי נתיץ עלו ומפל הוא ופי מלי מדיו
 כדלמדה הם לעשר"ל לא ממו נפסולה כלי שנישו יקראו
 נקממם כי נמכר דוקה (אורח"ד): (כ) בלען מויל
 נקראו דרכים קטנים סוללים צין השדות והמרים "שעיל"
 והוא לשון חמתי, א"י דעם האנקולום ז"ל שמשול בלען
 בעיר הוא דרך קון זמר, וכמו האנק עובד ז"ל אין ריש לו.
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כא) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כב) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כג) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כד) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כה) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כו) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כז) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כח) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (כט) - כס:
 ומכאן בלעו מוכמד על זין וכן, (ל) - כס:

והראנו בננינו ושמתנו בתקונו

"כנה ביתך בהתחלה ובנון מקדשך על מכונו והראנו בננינו ושמתנו בתקונו".
[מהחן מוסף לשלש רגלים]

המרי"ל דויסקין זצ"ל אמר לפאר את שינוי הלשון "והראנו בננינו ושמתנו בתקונו", דתנה כתנח באכזה [פ"ב טז] "טבעו בארץ שעריה אבד ושבר ביהוליה". [שנגנו השערים בארץ] ולפארה אחר שאנו מובטחים שירד מקדש של אש מן השמים, אייך לאינו מטרה נגנו השערים?

והולאה כי זולת זה, הוי ישראל ככלמים ומצטערים, ולא היתה שמחהם שלמה, כי נמנעה מהם מצות עשה של "ועשו לי מקדש", כיון שירד בית המקדש מן השמיים. על כן הנה זה מתכמה העליונה שנגנו השערים בארץ, וכשרד המקדש מן השמים אז יעמידו זקני ישראל את השערים הנגזים.

ובגמ' פ"ב [פיג ע"ב] אהא דהמעמד דלית בבית כאילו הוא באה, וע"ז תהיה שמחת ישראל שלמה בבנין בהמ"ק, שקרא באילו בנו הם אותו. וזה שאומרים "והראנו בננינו", זה הבנין בהמ"ק שירד באש מלמעלה. "ושמתנו בתקונו", היינו שמתנו תרה שלמה ע"י שגעמד השערים, ובוה יקרא שבנינו את בהמ"ק.

והשב ישראל לנוהם

"והשב ישראל לנוהם ושב נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלש פעמי רגלנו".
[מהחן מוסף לרגלים]

לכאור'ה מה שירד "והשב ישראל לנוהם" לומר בתוך התפילות על בניו בית המקדש, והחזרת עבודת הקרבנות לישראל?

והנראה דהוא משום דקו"ל "מי שאין לו קרקע פטור מלעלות לרגלי' נגמ' פסחים ג ע"ב ועיין תורה"ה מאלה] וזה שאנו מתפללים "והשב ישראל לנוהם", ואז יוכלו לעלות לרגל. [מדבר'ה מוך הגר"ז זצ"ל]

ואמרת לברכנו

"והשואנו ה' אלוהינו את ברכתה מועדך לשמחה ולששון כאשר רצות ואמרת לברכנו". [מהחן הפולה מוסף לרגלים]

צ"ע מה שאומרים "ואמרת לברכנו", והוכן אמרה המבטחה "ואמרת לברכנו" מעין ברכ"י על הפסוק "והיית אד שמחה" [אה ט"ז ט"ז] שכב וז"ל, "לפי שמוטו אין זה לשון ציון אלא לשון הבטחה". אייך מבואר ברכ"י שזו הבטחה לברכה לכלל ישראל, וזהו "ואמרת לברכנו". [מדבר'ה מוך הגר"ז זצ"ל]

תרגום אשכנזי. יוסף ט"ו
רל"ה ל'תרט"ו סוכות ש"י

והיית את שמח

"שבעת ימים תחג לך אלוהיך במקום אשר יבחר ה' וגו', והיית אך שמח".
[ט"ז ט"ז]

ובגמ' סוכה [מ"ח ע"א] אהא "והיית אך שמח", לרבות ליל יום טוב אחרון של חג". וכב' תקשו בזה הלא תיבנה "ואד" ויקי" משעטין חן. תרי"א זצ"ל באר דתנה בתח סוכות, יש הרבה מצוות לשמח עמתי. סוכה, ליל, אחרון, חג, ושמת בית השואבה.

אמנם כל אלו הדברים נהגים רק בשבעת ימי החג. אבל בימי השמיני, אין עוד כל המצוות הללו, ולא נשאר לו לאדם אלא מצות "ושמת בתוך" בלבד. ולכן זה שאומרים "והיית אך שמח לרבות ליל יום טוב אחרון של חג", מאחר ואז לא נשאר אלא לשמח בשמחת החג. ובאמת מיעוט הוא ולא רבוי. ויעיין במלחמות ריש פ"ג דסוכה ובכתבי תרג"י זצ"ל על מסכת סוכה שם.

ומים תצרי

"כי תבואו לדאות פני מי בקש זאת מידכם מים תצרי". [ושעיה א' י"ב]

תנה יש לעיין חזק חובב הוא בראיית פנים ברגל, וכיצד אמר הפ"א "מי בקש זאת מידכם"?

באר זאת תרג"י זצ"ל בו מוך תרג"י זצ"ל "עפשי" הרמב"ם בהלכות תנינה [פ"א ה"א] וז"ל "ומי שבא לעזרה ולא הבא עולה, לא די שלא קיים מצות עשה אלא עובר על לא תעשה ולא יראו פני ריקס".

ומבואר דהדין של "והיית פנים" מתקיים רק ע"י תפאת קרבן. ועל כן אם האנשים רשעים ובתנ"ב "יבא רשעים תועבה" חר' שלא קיימו המצות עשה כלל, כיון שלא הבאו קרבן, ובאמת למקדש היא "באית ריקס", ועוברים על לא תעשה "ולא יראו פני ריקס". ופ"ר אמר להם "מי בקש זאת מידכם".

ונסח "מי שברך"

"ויהי עתה לעלות לרגל עם כל ישראל אחי", [מהחן מוך שברך לרגלים]

יש לעיין מהו לשון "עם כל ישראל אחי"? והנראה דתנה אותה בגמ' תנינה [ד' ע"א], דברסקי שיש להם אומנות משרתת פטורים מלעלות לרגל. כיון שאינם יכולים לעלות עם כולם, שר"ת רע נודף מהם.

חז"ל דיש דין בעליה לרגל שיהא "עם כל ישראל אחי", ואיך זהו החוספה, שלא יחא לו אומנות שלא יוכל לעלות עם אחיו. [מדבר'ה מוך הגר"ז זצ"ל]

מחזור ל המשג יחיאן האון אקאסן פאן
מאז'אן 1914

תקסב באר בלק משה

מה עשיתי לך כי הכיתוני זה שלש רגלים (שם — כי"ח).

שלש רגלים — מפסלים ג' מדותיו של בלעם הרשע

אמרו רבותינו ז"ל (במדבר דבה פ"ב בפסוק שלפנינו) רמזה לו אהה מקסב לעקור אומה החוגגת שלש רגלים, פליאה דעת מאתנו וכי לא נמצא זכות אחר לישראל, סרס לזה שהם האגנים שלש רגלים, יחד על כן, מאחר שפי האותן נברא בייחוד לכך בע"ש בין השמשות, אם כן יש חשיבות מיוחדת לכל מה שיצא מפיה, ושומה עלינו לדקוק ולחבין למה דייקא נבחר לרמוז לבלעם זכות זו.

כרם דע כי שלש רגלים מיועדים לבטל ג' מדותיו הרעים של בלעם הרשע, עין רעה, רוח גבוהה ונפש דחכה, כי מצינו בחז"ל (יבמות ע"ט, א') שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים, ביישנים, וגמלי חסדים, וזנה הסימנים הללו בישראל מורשה היא להם מאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, והמעלה המופלאה של גמלי חסדים, נקנתה בקרב ישראל באמצעות קדושת אברהם אבינו ע"ה איש החסד.

ואילו הברשה הוסבעה בנשמתם של ישראל בעקבות יצחק אבינו, עמוד היראה, שהרי נושה ויראה חז' הן, כמ"ש (נדרים כ"א, א') עה"ל (שמות כ"ב) בעבור תהיה יראתו על פניהם — זו הברשה, לבלתי התסאו, מלמד שהברשה מכיאה לירי יראת חסא, והרחמנות שורשה מיעקב אבינו, שמדתו דחמס וזוהו הוחזן שבאבות, כמ"ש (בראשית רבה פ"ח), נמצא ששלשת הסימנים מכוונים כנגד מדותיהם של שלשת האבות.

וכעת נראה כי זה לעומת זה, מדותיו הרעים של בלעם, הם הנגיד המוחלט לסימנים המציינים את ישראל ודע קדוש, היינו עין רעה היא הפוסה של גמילות חסדים, שהרי עינו צרה לעשות עם רעהו חסד, נפש דחכה נוגדת לחלוטין את הברשה, כי נושה נובעת מהסתפקות במועט וצניעות, ואילו זה שנפשו דחכה אינו מתבייש ומתאה ללא גבול, ואילו רוח גבוהה היא בניגוד לרחמנות, כי מחמת גאון לבו אינו מרחם על אחרים.

ודבר זה עצמו רמזה האתון באמרה אליו: אתה דעה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים, היינו שלש מדותיהם הירעות, שהיה שלשת הרגלים מכוונים אף הם כנגד האבות ומדותיהם הטובות, פסח — כנגד אברהם אבינו ע"ה — עמד החסד, שהרי פסח מורה על חסד.

ואילו שבעות זמן מותן תודתנו מכוון כנגד יצחק אבינו ע"ה — עמוד היראה, שהרי היראה תנאי היא לתורה, ויסודות כנגד — יעקב שנאמר בו (בראשית ל"ג, י"ז) ויעקב נסע סכותה, וכמ"ש ביה"ק (ח"ג — ק"ב) שהכונה היא לחג הסיבות, שאז ניצולין

באר בלק משה תקסג

ישראל מכל המקסרגים, וכ"ל (סו"א פ"י תכ"ח) שפסח כנגד אברהם, שבעות כנגד יצחק, וסוכות כנגד יעקב.

וכעת נבין מה שאמרו (במדבר רבה שם) שלבסם הרשע רצה לעקור את שורשו של ישראל, היינו שביקש להרוקס ממדותיהם הטובות הסבעות בהם משרש אבותינו הקדושים, ולפיכך הוכיזה זכות ג' רגלים, שעל ידם ניצולים הם מג' מדותיו הרעות של בלעם, ומתחזקים במדות הטובות נולת אבותינו.

שלשה סימנים בישראל — כנגד מדותיו של אותו רשע

יחד על כן ג' הסימנים שבישראל מנינים עליהם שלא ישכנו אחרי ג' מדות רעות אחרות, שהם קנאה, תאוה, כבוד, המוציאין את האדם מהעולם כמ"ש (אבות פ"ד), היינו שעל ידי היותם רחמנים רחוקים הם מקנאה, כי הקנאה נובעת מהשנאה, ואילו רחמנות היא בניגוד לכך, הברשה מצלת מתאוה כמ"ש (כני"ל) כל המתבייש לא במדתה זאא חוסא, וגמילות חסדים שמשמעותה היא ההכרה, וזו לז משלו שאחה ושלך שלי" מרחיקה את האדם מרצון הכבוד, שהרי הכל שייך לו יתברך, ומה מקום לבקשת כבוד.

ויראה שג' הרגלים מכוונים אף הם כנגד תאוה, כבוד, קנאה, כי פסח הוא ביטול התאוה, שהרי מבגיל עצמו באכילתו, והמצה היא מאכל פשוט בניגוד לירידת המאכלות ששורשה תאוה, שבעות הוא ביטול הכבוד, שהרי אמרו (אבות פ"ז) אין כבוד אלא תורה, ובאמצעות מותן הורה ניצולים מרדיפה אחרי הכבוד.

ואילו סוכות דומה על ביטול הקנאה, בזה שיצא מכיוו ומשביל לדעת ולהבין שהעולם הוא מקום ארעי, ונוראי שאין כמה וכמה להתקנאות. וכל זה רמזה לנו האתון, שאין לישראל לירא מפניו כי זכות שלש הרגלים תצמד להם להנצל מקסרגיו וקללותיו של בלעם, ואורבה הכל יתהפך מקללה לברכה, וכדכתיב (דברים כ"ג, ה') ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם, ויתפך ה' אלקיך לך את הקללה לבדכה כי אהפך ה' אלקיך.

י"א

ישראל שלימים על האמן

באופן אחר נראה לבאר מה שרמזה לו האתון ענין שלש רגלים, כי כל כוח של בלעם הרשע היה בזה שרצה לכזיז את השעה שבה הקביה כועס כמ"ש (ברכות ז', א'), ולכן אמרה לו שלא יחשוב שבאפשרותו זו יוכל לחזיק לישראל, שהרי ישראל הם

מאן רי מרג תאל גאין אגלען געבן
מאנזין מאנזין

31

תרעה משה באר כי תצא

ה.

לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו' עד עולם, על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם מצרים ואשר שבר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך (כ"ג, ד"ה)

הפיכת הקללה - בגלל אהבת השמים לישראל

דע אחי, כי הפיכת הקללה לברכה מקורה באהבתו יי' לישראל בניו, שהרי דאבהה היא שורש הברכה, כדכתיב (לעיל ז, י"ג) ואהבך וברכך, והיה משמעת המכות כי אהבך ה' אלקיך, היינו שבגלל האהבה הפך להם את הקללה לברכה.
הוא שכתבו הוסי' (ע"ז, ד' ב' ד"ה רגע) בכיור מה שאמרו (שם) שועמו של הכני"ה הוא רגע כמסירה - ואם תאמר, מה היה יכול לומר בשעה מעטת כזאת, וי"ל היה אומר כלם והקני"ה הפכו ואמר מלך, כדכתיב (במדבר כ"ג, י"א) ותדעוהו מלך ב"י. לומר, מאחר שאמרו באותן הימים לא כנס הקני"ה כלל, כדאיתא (ברכות ז, א) שלאמילי כעמתי לא נשתייר משנאידתם של ישראל שרד ופליט, לייבך באותו רגע כממרייה שאמר בלעם, בלעם, הפכו הקני"ה ואמר "מלך", והסיבה שלא כנס עליהם הייתה אהבתו להם, והודעתה" - כפירש"י "לשון חבה ודיועות זכו", וכן תרגם אונקלוס, "ושכינת מלכותו ביניהו", היינו, שבגלל האהבה - "מלך ב"י" השמים כנייהם הוא מלכם, ובוהו הפך קללתו של בלעם, כלם, למלך.
זה שנאמר (שם) לא הביס און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ואמר דו"ל (תחומא בלק י"ד בפסוק זה) אינו מסתכל בעבירות שבידם אלא בזכות שלהם, וביאר הרבי"ט הוא כדברי רש"י (בפסוק זה), אינו מוקדק אודיהם", היינו, שעל ידי העבירות אין מסלקין אהבתו אליהם, וכמו שפירש"י על "ה' אלקיך עמו", - "אפילו מבעיטין וממרים לפניו אינו זו מתוכו", רבמ"ש (משלי י"ב) ועל כל פשעים חטא אהבת, ודרשו על זה (ויקרא רבה פ"ו, א) שאהבת המקום את ישראל, שנאמר (מלאכי א', ב') אהבתי אתכם אמר ה'.
הוא שמצינו (זהר חדש מ"ט, ב') עה"כ (משלי ח, כ"א) לתהיל אהבתי יש ואוצר חיהם אמלא - דלית אהבתי אלא דרעא דיעקב, דכתיב (מלאכי שם) ואהבת את יעקב, מלומד, מקורה של אהבה זו היא אהבתי יי' ליעקב, שהרי יעקב הוא שורש הפיכת הקללה לברכה, כדכתיב (בראשית ל"ב, י"ה) ויאבק איש עם, ולהלן (שם פס' כ"ז) ויאמר לא אשלחך כי אס ברכתני. כלומר, מאבקו של יעקב עם שרו של עשו היה להפוך את הקללה לברכה, כי יעקב לא הסתפק בכיבוד הקללה כלבו, אלא בהפיכתם לברכה.
הוא שאמרו בזה"ק (ח"א - א' - ל"ה, ב') אייתי ס"מ לוויטין על עלמא וכו', ומלה דא הדה תלי ועשו לחתא וכו', ויעקב דידיה נטיל בבולא, ועל דא ויאבק איש עם.
ולכן לא רצה לשלוח את שרו של עשו, עד שהוא עצמו מלאך רע על כרחו יונה אמן ויסכים להפוך הקללה לברכה. נמצא, שיעקב הוא שורש הפיכת הקללה לברכה, והוא כי אהבך ה' אלקיך, שהיה ליי' אהבתי אלא ורעא דיעקב.
תדע, שזו היא מחו של יעקב ועליה נקרא שמו, "נורא", כמ"ש בזה"ק (ח"ב - ע"ט, א)

תרעד באר כי תצא משה באר

ח.

לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו' עד עולם, על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם מצרים ואשר שבר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך (כ"ג, ד"ה)

חשיבות מעלתם של ישראל

כבר תמחו המפרשים, שהקדים העוון הקל, "אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" לעוון החמור, "ואשר שבר עליך את בלעם בן בעור". וביחד תמיה, ומה בכך ששברו את בלעם בן בעור, סוף סוף לא נתקיימו קללותיו, כדכתיב בספור (פס' ז') ולא אבה ה' אלקיך לשמט את בלעם, ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך.
כיום התשובה לכך היא, כמ"ש (ויקרא רבה פ"ד, ח' בפסוק זה) וכי צריכין היו להם ישראל, והלא כל אוחן מ' שנה שהיו ישראל במדבר, היה המן יורד להם הנבאר עולה והשליח מצוי להם, ועניי כבוד מקיפין אותם, ועמוד ענן נוסע לפניהם, אלא ודך ארץ תנא, הבא מן הדרך מקדימין לו במאכל ובמשתה. היינו, שהיה כזה חוסר דרך ארץ מעשיו תמור מאד, וכיון שעבירה המופלאה של ישראל, הרי שהגוהגו כלפיהם בחוסר דרך ארץ מעשיו תמור מאד, וכיון שעבירה גוררת עבירה, לפיכך מאחר שהתנהגו בחוסר דרך ארץ, באו לידי כך, "ואשר שבר עליך את בלעם בן בעור". נמצא, שכונתו תחילה נמתב והוקדם בחורה, "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" ל, "ואשר שבר", משום שרק כתוצאה מחוסר דרך ארץ, ירדו לדיוטא הנמוכה לשכור את בלעם בן בעור.

זאת ועוד, מזה גופא שהשי"ת נוקק להפוך את הקללה לברכה, הרי מוכח עד כמה היתה קללתו של בלעם מסוכנת לישראל, ורק בגלל אהבתו יי' להם, "כי אהבך ה' אלקיך", הפך קללתו לברכה להם, כי שעמו ומואב אינם יכולים לפסוד עצמם בסענה שלא נתקיימו קללותיו.
לכן (פס' ז') לא תחדש שלוםם וטובתם כל ימיר לעולם, והכתיב הוא מלא להודות לנו ש, "לפתים" הוא ממש כך, שלא נבוא לפעות, שהרי יש, "לפתים" המורה על יובל, כמ"ש (קידושין כ"א, ב') עה"כ (שמוח כ"א, ז') ועבדו לעלם - לעלמו של יובל. אמנם כאן הציווי הוא לעולם (מלא ואי"ו) משום שלא כיבדו את ישראל שהם בניו של מקום ב"ה, ולפיכך אסור לדרוש את שלוםם וטובתם לנצח.

תרגומו בארץ כי תצא לשה תרגומו

הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא

וכעת נראה, שגם הנביאה הצעירה תהיה כנחמיה וז של הפיכת הקללה לכרבה, שהרי נאמר (מלאכי ג, כ"ג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול הנורא. ומהאיר לכהן למה לא תוכיח הכתוב, הנבוי"ל, כי לפי הנאמר בתורה (לעיל ג, י"ז) האל הגדול הנביא והנורא היה צריך לומר כי שם כ"ר.

כיום נרמז בזה, כי יום ה' יהיה בכתובת, "נורא" שהוא פלא גדול, והיינו כאמור, שישתמש הכל מקצת אל קצת, ואילו היה אמר, "הנבוי"ל" שמעמדתו רק הנגברות על הקללה - הגלות ושואל ישראל: אמנם, "הנורא" הוא הפיכת הקללה לכרבה, שהוא שנוי גמור וסופלא - הנצליבים צולבים את צולביהו והנהרצו הורצו את הורציהו.

ותראה שזו היא בחינתו של אליהו הנביא, כמו שנאמר (מלבימים י"ח, ל"ח) ותפול אש ה' וגו', ואת המים אשר בתעלה לחכה, כי לכאורה היה די שהמים לא יכבו את האש, והרי עה דבר מופלא בפני עצמו. ואילו אליהו הנביא לא הסתפק בזה ופעל בתפלתו שהאש תלקח את המים כבחינה, מים תכבה אש"ל, לפי שרצה לרמז בכך על הנביאה הצעירה, שאין די כמה שינצלו ישראל משונאות ומקשי רעותם, שהמים - אומת העולם - לא יוכלו לכבות את האש - בית יעקב אש, אלא שישאל יתגברו על שונאותם וילקו בהם ואכלום - "לא יהיה שריד לבית עש"י והיינו: ואת המים אשר בתעלה לחכה.

ותמצא דמו נפלא בשמו אליהו, כי אותיות, "אליהו" הן ראשי תיבות של הכתוב "ויהי היום וי"א ילקיץ ל"ד את הזקלה לכרבה - כי - איהכר י"י אילקיד"ל, כלומר, מהותו של אליהו היא הפיכת הקללה לכרבה, כוננת הכתוב ית' לישראל בניו, ויחד עם זה ישלם גם כדחיותו: והשיב לב אבות על בנים על אבות (מלאכי ג, כ"ד) היינו שיהפוך לבנים לעבותות ית', וכמו שפירש"י (שם), "אמר לבנים דרך אהבה והצונו, לנו ודברו אל אבותיכם לאותו ברכי מקום, וכן: ולב בנים על אבותם"ל, וכפ"ש (פסיקתא רבתי פ"ד) משה קבלו ישראל על ידו אהבתו של מקום, ואליהו קבלו ישראל על ידו אהבתו של מקום.

אליהו קשור ביעקב

ולפי זה נבין היטב מה שפירש"י בשם חז"ל עה"כ (ויקרא כ"ג, מ"ב) וחקתי את בריתי יעקב - "בהמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בהמשה מקומות, יעקב נפל את משמו של אליהו, ערכו שיבא ויבשר גאולה בניו", ולכאורה למה דייקא יעקב הוא שנפל משכנו, וביחוד מאליהו, מפני מה לא לקח ממנו המשיח שיבא לגאול את ישראל. וכן תמוה מה שכתב אות ה' משמו של אליהו. ובעיקר מופלא והמספר חמש פעמים דייקא.

ברם לדברינו יונק, שהרי מהותו של יעקב היא ההפיכה מקללה לכרבה, שהוא המקיזו של אליהו לעדת לבא, ומה שלקח את ה' הוא בגלל שאות זו מורה על יעקב, כפ"ש בזה"ק (ח"ג - ס"ג, כ) מאי עמא יעקב קדמא רבא (וכתוב את בריתי יעקב, ואף את בריתי יעקב וגו'), אלא בניו דיעקב בלא דאבתו הואו אילנא קדישא, בניו כר' ו' דשמי קדישא ביה אחיזא, והבא קדינו יעקוב כו'.

תרגומו בארץ כי תצא לשה תרגומו

עה"כ (לעיל ג, י"ז) והנורא - דא יעקב, שהרי משמעותו של "נורא" הוא כפ"ש (וזהו חזק צ"ח, כ) כתר עליון איהו פלא, וכיה עמדא דאמציעתא דאחיקר נורא עבד פלא, הו"ד (שמות ס"ג, י"א) נורא תהלות עושה פלא, כלומר, מדותו של יעקב - עומדת דאמציעתא תפארת - הוא שעושה פלא, בזה שהופכת קללה לכרבה ותפלא הוא בהפיכה קמה אל קצה, שאינו מתחמק בכניסתו הקללה גרידא, אלא פועל ועושה שהקללה תהפך לכרבה. **L**

נורא - מורה על הפיכת פלאית

ודע שאמרו (שמות רבה פ"ב, י') עה"כ (חילוק ס"ג, ג) אמרו לאלקים מה נורא מעשד כרוב עזור יכתשו לך אויבך - אמרו לפעלא סבא יישר כתר, כיצד, הנצליבים צולבים את צולביהם, הנהרצים הורצים את הורציהם, המן חשב לחלות את מרדכי, וחלו אותו דאן בניו, פלית אמר (שמות א', כ"ב) כל הכן הילוד היאורה תשליכיהו, והוא הישיל לים, שנאמר (שם ס"ג, ד) מרכבת פרעה וחילו ידה בים, הוי: אמרו לאלקים מה נורא מעשד.

נמצינו למדים, כי דבר הנעשה כאורח פלא, שנתחנף מהיפך אל היפך נקרא בשם "נורא", והיינו משום שכל זה נעשה בכוחו של יעקב, שנאמר עליו: הנורא - דא יעקב, והוא שאמרו (שמות רבה פ"ב, א') עה"כ (שיר השירים ח', ז) מים רבים לא יכילו את האהבה - מים רבים, אלו אמות העולם, שנאמר (ישעיה י"ג, י"ב) הוי המון עמים רבים כומות מים המיון, ואם מתבסין כל האמות והנצליבים צולבים את צולביהו והנהרצים הורצים את הורציהם.

גורמת לכך שהכל מתחנף והנצליבים צולבים את צולביהו והנהרצים הורצים את הורציהם. וזהו כוננו התשוב (שם ס"ד, א') נקרות אש המטים מים המעה אש, כי כעוד שמדרכו של עולם המים מכביה את האש, הרי לגבי ישראל שהם זרעו של יעקב דואים אנו הישוכו של דבר, שהאש גוברת על המים - מים תכבה אש, שהרי יעקב נמשל לאש, וכדכתיב (עובדיה א', י"ח) והיה בית יעקב אש, ולכן המשך המסקן הוא (ישעיה שם פ"ב, כ') בעשיתו נוראות לא גלות, כי פעולה זו ראויה להקרא בשם "נוראות".

והראה רמז נפלא בכתוב (אסתר ט', א') ונתפרד הוא אשר ישלחו היהודים המה בשונאיהם, והנה המן חשב לחלות את מרדכי וחולפה הדת והמן וכינו נחלו על העץ, והה גרמז במסכת עצמא כי, "נתהפך הוא" עם כי החיכות והמולל עולה בגמטריא, "עקב"ל, להודות לנו שכותבו היא שעמדה לישראל בהפיכת מחשבת המן על ראשו.

והרי כבר נבאר שהמ"ם הבא קלה לעולם, ולפיכך אמר השי"ת לנחש הקמטוני - שהיא הסי"ם כפ"ש בזה"ק (ח"א - ל"ח, ב) - ואכה אשית כינוי וכיו האשה (בראשית ג, ס"ז) כי "ואיכה" הוא ראשי תיבות הכתוב, "ויהי המן"ל הוא א"ש, ישלחו ה'יהודים ד'מה ב'שונאיהם", משום שאותה מלהמה שנאבק בה יעקב עם שדו של עשו, והיא מודעת תחילה להפיכת הקללה, שהביא הסי"ם לעולם, וממנה הסתעף סג פורים שנהפך פור המן לפורנו, שהרי המן ס"ם אהלכיש ביה כפ"ש (וזהו חזק"ק, ב') ולכן נרמז הדבר כקללת הנחש, "ואיכה אשית"ל, והדמו הוא במדתו, ונתפרד הוא - עצם ההפיכה, וכן רמז נוסף שההפיכה הוה נכונה מוכותו של יעקב הנקרא, "נורא", ובגללו ועל ידו זכרים ישראל להפוך את הקללה לכרבה להם לעולם.